

MØLLEN

Udgivet af „Dansk Møllerforening“.

Protector: HANS KONGELIGE HØJHED PRINSGEMALEN

Nr. 3601

November-December 2010

126. årgang

Teknisk bistand Eftersyn Restaurering

Møllebygger John Jensen Aps

Sneglerup Møllevej 6-10 B · 4571 Grevinge
TLF. 59 31 55 81 · Fax 59 31 54 81 · Mobil 21 60 66 51
www.moellebygger.dk

Vi har arbejdet ved følgende møller:

Allinge Topfers Mühle, Peine • Aulum Mølle • Bregninge Mølle • Brobyværk Vandmølle • Brøndbyvester Mølle • Bundsbæk Vandmølle • Davinde Vindmølle • Dronningmølle • Dybbøl Mølle • Egeby Mølle • Egeskov Mølle • Elstrup Mølle • Eriksholm Vandmølle • Esrum Mølle • Fejø Mølle • Fez Marokko • Frøslev Stubmølle • Fuglevad Vindmølle • Fussingø Vandmølle • Gammelby Mølle • Gedesby Mølle • Grande Mühle • Grubbe Mølle • Gudhjem Mølle • Havnbjerg Mølle • Havnsø Mølle • Havnø Mølle • Herlufille Mølle • Hjerritsdal Vandmølle • Hjerl Hede • Højer Mølle • Højsager Mølle • Hønsinge Mølle • Høring Mølle • Hørsholm Mølle • Høve Mølle • Jels Vindmølle • Jernløse Mølle • Kaleko Vandmølle • Karlstrup Stubmølle • Frilandsmuseet • Kildebrønde Mølle • Kirkemøllen Pedersker • Kisserup Mølle • Koldby Mølle • Kolmar Mühle • Kuremøllen • Lille Mølle • Den 6. Femmøller • Lindau Mühle • Ll. Heddinge Mølle • Lumby Mølle • Lumsås Mølle • Lundbæk Vandmølle • Lyngby Mølle • Maderup Mølle • Maglehoj Mølle • Majbølle Mølle • Mandø Mølle • Myrager Mølle • Måre Mølle • Nordre Mühle, Pelworm • Ny Mølle • Nübbenfeldt Mühle • Nybøl Mølle • Osdorfer Mühle • Pibe Mølle • Ramsløse Mølle • Reitbrooker Mühle • Ribe Ydermølle • Ringsted Vindmølle • Rudkøbing Bymølle • Rutsker Mølle • Rode Vejmølle • Rødkilde Vandmølle • Rørvig Mølle • Sillerup Mølle • Skenkelso Mølle • Skjern Vindmølle • Skovholm Mølle • Skovsgård Mølle • Skovsgårds Mølle Sj. • Slagelse Hagendrup Mølle • Slusegårds Mølle • Snejstrup Mølle • Solrød Mølle • Stenby Mølle • Stokmøllen i Østerklit • Strandvejsmøllen • Stubmøllen i Den gamle by • Stubmøllen i Holbæk • Svanemøllen • Sønderho Mølle • Søstermøllen Funabashi, Japan • Tikøb Mølle • Tipperup Mølle • Trente Mølle • Ubby Mølle • Uggerslev Mølle • Uhre Mølle • Ulbølle Mølle • Ulsted Mølle • Ulstrup Mølle • Valsemøllen, Åkirkeby • Vandmøllen i Den gamle By • Vang Vandmølle • Vejle Vindmølle • Vejstrup Vandmølle • Ventepose Vandmølle • Viby Mølle • Vibæk Mølle • Vindeby Mølle • Vodskov Mølle • Vøllerslev Mølle • Yderby Mølle • Øxnebjerg Mølle • Aabenraa Slotmølle • Årdsdale Mølle • Åstrup Mølle

Uddannet i møllebyggerfirma grundlagt 1882

Rødkilde Vandmølle modtog i 1997 Europa Nostra Prisen

Møllen er medlemsblad for Dansk Møllerforening og udsendes seks gange om året i midten af månederne: januar, marts, maj, juli, september, november.

Dansk Møllerforening

Protector: Hans Kongelige Højhed Prinsgemalen

Bestyrelse

Jens Søndergaard (formand),
Knudsvej 14, 4623 L. Skensved
tlf. 5752 7262
E-mail: jensmsj@mail.dk

Søren Hansen, (næstformand)
Louisevej 5, Lumby, 5270 Odense
tlf. 6595 5847
E-mail: shh.louisevej@hansen.mail.dk

Per Gliese (sekretær),
Næstvedvej 241E, 4100 Ringsted,
tlf. 5761 8722
E-mail: gliese@c.dk

Kirsten Jervelund (kasserer)
Grubbe Mølle, Grubbemøllegården 2, 5600 Faaborg
Tlf. 6261 9108
E-mail: grubbemoelle@gmail.com

Susanne Jervelund
Grubbemøllegården 8A, 5600 Faaborg
tlf. 6264 1819
E-mail: jervelund@gmail.com

Peter Castberg
Tvedevej 10, Tybjerglille 4160 Herlufmagle
tlf. 5634 6677
E-mail: k_pcastberg@hotmail.com

Niels Christoffersen,
Lumsås Mølle, Oddenvej 188, Lumsås,
4500 Nykøbing Sj. Tlf: 5932 1644,
mail: lumbsaas@teliamail.dk

Tidsskriftet "Møllen"

Ansvarshavende Redaktør:

Susanne Jervelund

Redaktionsudvalget:

Per Gliese og Kirsten Jervelund

Abonnement og medlemskab:

Enhver mølleinteressert kan optages som medlem.
Årskontingent 350 kr.
Henvendelse til Kasserer Kirsten Jervelund
Grubbe Mølle, Grubbemøllegården 2, 5600 Faaborg,
Tlf. 6261 9108
E-mail: grubbemoelle@gmail.com
Jyske Bank, 5056 - 123709-5
SE nr.: 32697569

Annoncer:

Henvendelse til redaktionen.
Annoncepriser pr. nummer ekskl. moms:
1/1 side: 800 kr. - 3/4 side: 600 kr.
1/2 side: 475 kr. - 1/4 side: 300 kr.
1/8 side: 200 kr.
+ evt. farvetillæg

Bestilling af ekstra blade.

Medlemmer som ønsker ekstra blade til møllelaugsmedlemmer, f.eks. er prisen for ekstra numre af "Møllen" 200 kr. pr år.

Tryk: Trundholm Tryk
Oplag: 500

www.danskmøllerforening.dk

Bladets indhold er ikke nødvendigvis udtryk for bestyrelsen/bladets holdning.

Deadline på indsendelse af stof til Møllen er den 20. i måneden forud for udgivelse

Fra formanden

En sommer er gået og et efterår også, og så plejer man at få lidt mere tid - fra havearbejdet og andet, men ikke i DMF bestyrelse - vi har altid noget der skal gøres. Vi kunne godt bruge Gunner Nu Hansens valg-sprog "aldrig færdig, altid på vej".

Der skal samles stof og redigeres til bladet "Møllen", ligesom vi allerede nu er i gang med at tilrettelægge næste års generalforsamling/årsmøde - der tænkes afholdt på Lolland-Falster i dagene 26 - 28. - 29. maj 2011.

Jeg har fået mange positive tilkendegivelser fra medlemmer og andre om Hollandsturen, som jeg desværre på grund af sygdom, ikke kunne deltage i. Jeg er glad for man fik en god tur og tilfredse deltagere - det giver foreningen lyst til, at arrangere noget lignende en anden gang.

Jeg ved godt at det er i god tid, men da det er det sidste blad i 2010, vil jeg ønske alle medlemmer, sponsorer, annoncører og alle der læser vores blad, en rigtig glædelig jul og et godt nytår, med tak for godt samarbejde i året der er gået.

Jens Søndergaard

Fra redaktionen

Redaktionen ønsker alle læsere glædelig jul og godt nytår og takker for de mange bidrag til bladet, som vi har modtaget i det forløbne år. Der skal ikke herske tvivl om, at der ydes en betydelig indsats ude på de enkelte møller af mange flittige møllevenner. Uden denne frivillige indsats ville mange af vore gamle møller ikke være i så fin stand som det er tilfældet i dag. Tak for det til alle.

Et emne vi ikke får berørt i dette nummer er vandplanerne som den 4. oktober 2010 er sendt i offentlig høring. Høringen af de 23 vandplaner vil vare et halvt år og interessererede kan gå ind på www.blst.dk og se under "Vandplaner". Det er vigtigt at alle vandmølleejere og vandmølleentusiaster er yderst opmærksomme på hvad der står i vandplanforslagene og indsender høringssvar, så der kan blive taget hensyn til de kulturhistoriske forhold omkring vandmøllerne.

Indholdsfortegnelse

Fra formanden og redaktionen	147
Nye vinger på Bagenbjerg	
Mølle og 150 års jubilæum	148
Dansk Møllerforenings tur til Holland	150
Brundby Møllens restaurering ...	160
Farverige glimt fra Hollandsturen	161
Brundby Møllens restaurering fortsat	165
Segalt Møllens seks vingearme..	168
Møllens Kornrenseri	172
Møllenoter	173
Fra Møllelaugene	175
Efterlysning	177
Dødsfald	178

Nye medlemmer

VI SIGER VELKOMMEN TIL:

Walter Waags
Holland

Aage Greve
4500 Nykøbing Sj.

Ole Breitenstein
2800 Lyngby

Florian Butt
28857 Syke, Tyskland

Billederne på for- og bagside:

Forsidefoto:

Bagenbjerg Mølle knejser nu med nye vinger på sin møllebakke.

Foto: Jørgen Hansen

Bagsidefoto:

Segalt Mølle har nu fået seks nye vinger.

Foto: Lene Kaas

Nye vinger på Bagenbjerg Mølle og 150 års jubilæum

Starten af september stod helt og aldeles i jubilæets tegn. Bagenbjerg Møllens 150 års fødselsdag blev fejret på allerbedste vis i det skønneste vejr.

En stor forsamling af glade gæster gjorde dagen ganske uforglemmelig. Gæster i alle aldre lige fra lille Frederik, kun ni dage gammel, til Karl Hansen, der i maj fyldte 101 år.

En flot flagallé pyntede også på begivenheden.

Endnu engang tusind tak til alle gæsterne - Tusind tak for de mange gaver, mails og breve.

Det store øjeblik, da vingerne skulle sættes i gang, var ventet med særlig spænding.

Ole Mortensøn havde fået det ærefulde hverv at løfte persen (bremsen) og lukke klapperne.

Der var lige akkurat vind nok til at vingerne kunne dreje, men desværre var rækværket for tæt på vingerne, så en klap kunne strejfe håndlisten. Et skår i glæden!

Det var en skuffelse, men ikke et uløseligt problem, blot en opgave, der skal løses.

I mellemtiden er den nederste klap på alle fire vingearme skruet af og vingerne drejer lystigt med de 16 tilbageværende klapper.

Det viste sig, at vingerne stoppede samme sted hver gang og kunne glide lidt baglæns, hvilket betyder at vingearmene ikke er i balance, men det kan justeres med ekstra vægt på den eller de vingearme, der er for lette.

Bagenbjerg Møllens 150 års jubilæum, trak omkring 150 – 170 fremmødte gæster, hvor de nyopsatte møllevinger var det store trækplaster.

Foto: Jørgen Hansen

Carl og Michael Hauschultz gik sammen med Ole i gang med at beregne, hvor stor vægt der skulle til, for at bringe balance i tingene, og det lykkedes med 12 kg jern på den ene vingearm. Nu stopper vingerne vilkårligt og der er ingen tilbageløb.

Lige siden jubilæet har vingerne fået lov til at dreje hver gang, der har været gæster, og det har der været mange gange. Vi har haft besøg fra Tyskland, England, sågar Australien. Alle har beundret møllen, men også udsigten over det smukke landskab og skibstrafikken på Langelandsbæltet. Ole tilbringer meget af sin tid med at checke at alt fungerer, som det skal, og ved den

mindste mislyd er han på vagt – er det nu noget, der kræver handling?

Også smøring står højt på dagsordenen, der skulle ikke ret gerne opstå unødige slidtage.

Mange har spurgt om, hvad vi nu skulle få tiden til at gå med – Tja, på en gammel mølle er der altid masser, der skal laves, vi bliver aldrig arbejdsløse, men det ønsker vi heller ikke!

*Venlige hilsener med ønsket
om et godt efterår
Ole og Bodil*

Indtryk fra Bagenbjerg Møllens 150 års jubilæumsfest

Af: Jørgen Axel Hansen - Rødovre

Den 4. september 2010 kunne Bagenbjerg Mølle fejre 150 års jubilæum. Det var en meget flot jubilæumsfest, med alt hvad hjertet begærer. Der var mange gæster, som strakte sig over flere generationer.

I mine yngre dage for 50 år siden

kørte jeg landet rundt på min motorcykel. Møllerne var min store lidenskab, jeg nåede også Bagenbjerg Mølle på Langeland. Det var et sørgeligt syn jeg så, jeg tænkte, den mølle bliver snart revet ned. Møllen var ikke blevet vedligeholdt i mange år. Det skete heldigvis ikke, for i 1983 købte Ole Petersen møl-

len. Ole Petersen havde sat sig et mål, denne mølle skal renoveres, så den kan bevares for eftertiden; en for mig at se på næsten håbløs opgave. En mølle, der mangler både hat, vindrose og møllevinger, er en svær opgave at gå i gang med. Men heldigvis havde du Bodil Kjærgård ved din side, og sammen gik I i gang

med den kæmpe – kæmpe opgave at få møllen tilbage til dens originale udseende. Men til Bodil Kjærgård og Ole Pedersen store ros er det lykkes for dem sammen med mange engagerede mennesker, at få møllen renoveret, så den i dag står som Tullebølles smukke vartegn. Forud for jubilæumsdagen er der gået godt 27 år med at få Bagenbjerg Mølle restaureret. Det var derfor et stort øjeblik at se vingerne igen dreje rundt på Bagenbjerg Mølle.

Det flotte resultat er ikke kommet af sig selv, men ved at mange mennesker i årenes løb har ydet en formidabel arbejdsindsat for at restaurere Bagenbjerg Mølle på allerbedste vis. Der er taget hensyn til gamle håndværksmæssige traditioner. Alt er sket på frivillig basis uden betaling af nogen art. Det er en stor kulturskat I har været med til at bevare. Bagenbjerg Mølle har løftet Tullebølle op i en helt anden klasse, nemlig den landsby der har noget særlig smukt at kigge på.

*Værtsparret Bodil og Ole, tager imod de mange gratulanter.
Foto: Jørgen Hansen*

*De "gamle" møllere, var også pænt repræsenteret ved jubilæet.
Foto: Lilly Hansen*

TADRE MØLLE

Tadre Mølle drives i dag som 1800-tals møllegårdsmuseum og naturcenter under Roskilde Museum med fokus på Elverdamsdalens spændende kulturmiljøer (masser af møllehistorie, Sjællands største kilder og herregården Aastrup i nærområdet). På møllegården kan man bl.a.

- x se udstillingen "Elverdamsdalen og møllerne" og opleve 1800-tals møllen i funktion
- x nyde lægeplantehaven og kålgården og vandre ad de smukt anlagte trampestier
- x bestille en omvisning med fortælling om dalen og demonstration af vandmøllen
- x bestille undervisning med temaer bl.a. omkring 1800-tals gården og vandenergi
- x overnatte på naturlejrpladsen (større grupper skal forudbestille)
- x forfriske sig med kaffe og kage m.m. i møllecaféen (større grupper skal forudbestille)

Åbningstider 2010: 1.-5. april, påskeåbent. 1/5 - 30/6: Lørdage, søn,- og helligdage
1/7-15/8: Lørdage og søndage. 16/8- 31/10: Lørdage og søndage, samt 18.-22./10 (efterårsferie)
Åbningstider alle dage: 11-16. Entrépriser: 25 kr, unge under 18 år gratis

Læs mere om møllens historie, undervisningstemaer, særarrangementer, aktuelt nyt, priser, mølleforening m.m. på www.roskildemuseum.dk

Tadre Møllevej 23, 4330 Hvalsø. Tlf. : 59194001 / 40356187. tadremoelle@post.tele.dk

Dansk Møllerforenings tur til Holland 8.-13. sept. 2010

Pumpemøllen, "Hoekmolen" dannede baggrund for turens gruppebillede.

Deltagerne er: Bagerst række fra venstre: Per Gliese, Ole Breitenstein, Helge Christiansen, Arne Rasmussen, Poul Erik Rasmussen, Laila Juhl, Jørgen Hansen, Ib Ibsen, Jørgen Brøndlund, Ove Brok, Walther Schmidtsdorff, Jette Greve, Aage Greve, Maibritt Gliese, Ulla Kiel, Niels Christoffersen, Evy Jensen, Kirsten Jervelund, Michael Jensen, Anetta, Niels Erik Jervelund, Harald Duus, Hans Petersen, (gemt) Kazuko Kabeya, Verner Nielsen og Tage Møller.

Forreste række fra venstre: Allan With Grove, Kurt Hansen, Lilly Hansen, Thijs van Hoof og Gerard Sturkenboom.

Foto: Benny Winther

Af: Per Gliese

I dagene fra den 8. til 13. september 2010, drog vi 28 personer af sted på studietur til Holland, med Dansk Møllerforening og Gerard Sturkenboom, som arrangør. Bussen fra Winthers Turist og Rejser med Benny Winther som chauffør, dannede rammen om selskabet og stemningen blev hurtig hyggelig og rar, da flere i selskabet kendte hinanden fra tidligere ture og det smittede hurtigt af på de "nye" deltagere, som denne tur havde en del af.

Turen gennem Tyskland gik uden problemer på motorvejen og efter en lille spisepause ved den hollandske grænse, nåede vi Hotel Campanile i byen 's-Hertogenbosch i rette tid efter planen.

Indlogeringen gik glat og herefter var der kaffe og hollandsk æblekage i hotellets restaurant.

Efter dagens lange rejse var alle trætte og gik til køjs for at være friske til de næste dages oplevelser i den sydlige del af Holland, som kaldes – Noord-Brabant.

Torsdag

Denne morgen vågnede vi op til flot sommervejr og efter morgenmad på hotellet, blev bussen startet op og turen gik mod det første møllebesøg.

De 28 deltagere var nu blevet til 29, vi fik nemlig følgeskab af en japansk kvinde som hed Kazuko Kabeya en god bekendt af vores guide, som var i Holland på dette tidspunkt bl.a. for at søge job. Samtidig havde hun en stor interesse i

møller og havde derfor fået lov at følge os alle fire dage.

Møllen vi skulle se var en pumpe-mølle der bærer navnet "**Hoekmolen**" en såkaldt "Wipwatermolen" som den type kaldes i Holland.

Vejen dertil førte os igennem området som kaldes Abblasserwaard/Vijfheerenlanden. Et typisk hollandsk polderområde, med flade strækninger, kanaler, diger og smukke landsbyer med meget flotte og velholdte huse og ikke mindst de tilhørende haver som fremstod overordentlig velplejede.

Bussen stod allerede her på første tur sin prøve af de små veje ud til møllen. Det sidste stykke før møllen, kørte vi langs en stor kanal, ad en meget lille og smal vej. Benny skulle nu bakke bussen ind på en

lille P. plads ved møllen og vores guide mente måske at det var lidt risikabelt så tæt på kanalen, men Benny var frisk og sagde, det går sagtens! – jeg tager da bare kanalen til hjælp. Det gik fint og begge hjul blev på vejen.

Møllen passes af den kun 29 årige møller, Thijs van Hoof og han have allerede sejlet møllen på da han modtog os foran møllen. Vingernes længde var ikke mindre end 25,55 m. (38 alen) og med de brune sejl sat, var det et imponerende syn at se og ikke mindst høre dem, suse lige forbi næsen.

Thijs som udtales Tejs, bød os velkommen på den 12 m. høje trappe op til møllen, hvor han kort fortalte lidt om møllens historie. Opførelsesåret er ukendt, men møllen er meget gammel. Møllen var i drift som pumpemølle til omkring 1945. Møllen er efterfølgende løbende vedligeholdt indtil den under et stormvejr i 2004 brød i brand og blev alvorligt skadet.

Brandmændenes hurtige indsats, gjorde dog at store dele af møllen forblev intakt, heriblandt vingerne. Møllen er nu helt genopbygget og blev genindviet den 6. juli 2010.

Møllens indre dele blev besigtiget og der var megen ros til de reparationer der var lavet i møllen. Den nederste del er indrettet som beboelse til mølleren der passede møllen. I dag fungerer det mest som museum men køkkenet er dog brugbart til brygning af kaffe o.s.v.

Besøget sluttede med demonstrering af afsejling af møllen af Tejs med hjælp fra vores guide Gerard Sturkenboom.

Turen gik nu gennem det hollandske landskab og resten af dagen havde vi Tejs med som guide. Og hvilken guide! – vi fik fortalt en masse om områderne vi kørte igennem, de møller der havde været, dem vi kørte forbi, og hvordan folk levede i de små landsbysamfund.

En utrolig viden af sådan en ung mand, som til hverdag arbejdede på frilandsmuseet i Arnhem.

Med synet af to møller lige i nærheden stoppede vi til frokost på et lille hyggeligt sted kaldet, - Cafe **"De Krom"** hvor vi indtog en traditionel hollandsk "Coffee Lunch". Her opdagede vi at kaffen blev serveret før maden, hvilket overraskede selskabet lidt! – men maden kom og der blev fyldt kaffe op under hele frokosten, så her lærte vi lidt nyt om hollandske spisevaner.

Næste mål var pumpemøllerne i *Kinderdijk* tæt på storbyen Rotterdam. Hele 19 prægtige vindmøller i 2 rækker langs polderen mellem floderne Lek og Noord. Navnet **Kinderdijk** er det hollandske ord for "Barnets dige". Navnet skulle være affødt af Sagnet, der fortæller: *Efter en stormflod i 1421, gik nogle folk rundt på diget i området for at se hvad der kunne reddes efter stormskaderne. Her så disse mennesker pludselig en lille kurv eller vugge flyde rundt på vandet. Man forventede selvfølgelig ikke at finde noget levende barn i vuggen, men da vuggen stødte på diget var der både et barn og en kat i vuggen. Det skulle være katten som var gået fra side til side på vuggens kant og derved holdt vuggen tør, og reddet barnet.*

Vores besøg i Kinderdijk startede med kaffe og kage på en lille restaurant, ved pladsen hvor båden **"De Winkenwaard"** lægger til.

Herefter gik vi ombord på båden, og turen langs møllerne tog sin begyndelse. Ombord på båden blev vi tilbudt små oste og spegepølse hapser og samtidig kunne vi købe øl eller vand. Hyggen spredte sig hurtigt på båden i det skønne sommervejr, med det hollandske landskab og møllerne tonende frem på begge sider af båden. Vi gik i land og besøgte den ene mølle som er indrettet som museums mølle, de øvrige er faktisk beboede.

Mølleren som passer museums møllen opdage at vi var møllefolk fra Danmark og inviterede os over til nabomøllen, som han selv bor i. Her var der gang i renoveringer

Vores chauffør Benny, klarede alle små veje gennem det hollandske landskab, her må han dog nærmest tage kanalen til hjælp!
Foto: Gerard Sturkenboom

"Hoekmolen" med den tolv meter høje trappe.
Foto: Per Gliese

Museums møllen i Kinderdijk var åben og kørte for fulde sejl.
Foto: Per Gliese

De tre archimedes snegle som har overtaget vindmøllernes funktion i dag.

Foto: Per Gliese

af stensætningen og gangbroen ved møllen. Vi så også det til møllen hørende udhus, som var bygget op af gamle møllevinger. Indtil slutningen af 1800 tallet, var møllevinger i Holland lavet af træ, men siden er de lavet i jern som er mere holdbart og lettere. Da de blev lavet i træ var der altid 11 sæt vingearme på lager. Årsagen var at dengang møllerne pumpede vand for fulde sejl, gik der mange vinger til, grundet de kraftige omdrejninger. Vingerne knækkede simpelthen og da møllerne skulle være i drift hele tiden, var et sådant lager en nødvendighed. Båden sejlede os herefter tilbage til restauranten hvor en fem retters Barbecue nu var gjort klar til

Vi hygger os omkring grillen.

Foto: Ole Breitenstein

os. Vi gik i gang med at grille det forskellige kød med tilhørende salater. En hyggelig stemning bredte sig hurtigt omkring grillen, og vejret var så godt at vi kunne sidde i den skønne aftensol langs kanalen og nyde den gode mad.

Lige netop i den uge vi var i Holland, blev der tændt lys på møllerne i Kinderdijk om aftenen. Efter maden kørte vi i bussen derop og håbede at mørket brød frem tidligt denne aften. Her så vi også den nye pumpestation som har overtaget funktionen fra de 19 pumpemøller. Tre kæmpe Archimedes snegle klarer jobbet i dag når vandmasserne

trænger sig på. Desværre grundet chaufførens køre – hviletidsregler, måtte vi køre tilbage til hotellet ca. en halv time før lyset tændtes, men møllernes silhuet i skumringen, var nu også en smuk afslutning på dagen.

Fredag.

Vejret denne morgen var med grå skyer, dog uden regn til at starte med. Første besøg var stubmøllen i byen **Moergestel**. Møllen kan dateres tilbage til 1600 tallet, men har stået på nuværende plads siden 1852. I Holland kaldes disse stubmøller for – Standartmolen – og møllen her er den eneste i Holland hvor mølleskroget er bygget op af kryds, som er meget brugt i Belgien på samme type møller. Mølleren Victor Theeuwes og hans hjælpemøller Anja de Brouwer, modtog os på møllen og fortalte kort dens historie. Imens de 25,40 m. lange vinger med påsatte sejl susede i vinden, gik vi i hold op i møllen. Kværnene var ikke i gang men vi fik set en masse spændende detaljer hvor specielt de to hattehjul imponerede os. Det forreste var dobbelt med kamme på begge sider. Møllen var udstyret med ikke mindre end tre kværne, to på samme loft som hattehjulene og en på loftet nederunder.

Sejlturen i Kinderdijk er i gang.

Foto: Maibritt Gliese

Ikke alle var så skrappe til at komme op og ned af disse stubmøllers høje trapper, undertegnede især. Men hjælpemølleren Anja samt vores chauffør Benny, var hurtig til at spotte os, og hjalp os der ikke er så god til højderne, men ikke vil gå glip af møllernes indre.

Efter uddeling af gaver til værterne, sagde vi pænt farvel og på gensyn, i det vi ville møde både Victor og Anja senere, ved dagens sidste besøg på møllen **"De Korenaar"**.

Turen gik nu mod møllen med navnet **"Kerkhovense"** Molen (på dansk-utrættelig) i byen Oisterwijk. En Hollandsk mølle muret til hatten. Vi havde glædet os til at se møllen i gang med formaling af speltmel ved besøget, men møllen havde møllebyggere på besøg denne dag, så vinger og kværne stod stille.

Den nuværende mølle er fra 1895. Dele af den blev i 1912 hærget af en alvorlig brand, men møllen blev genetableret. Møllen havde på et tidspunkt fire kværne, hvoraf to blev brugt til at formale bark for garverier, og to til formaling af korn.

Efter anden verdenskrig stopper møllen driften og efter forfald og efterfølgende restaureringer bliver møllen genindviet den 1. maj 1999.

Efter møller Hub van Erves korte forklaring af møllens historie og dens funktion i dag, fik vi serveret kaffe og småkager bagt af det på møllen producerede speltmel. Disse kager som var en udsøgt spise, kunne købes i den spændende lille "købmandsbutik" som fandtes i undermøllen. Her kunne også købes speltøl, forskellige oste m.m.

Møllen og dens inventar blev besigtiget og igen så vi spændende detaljer. Under hatten var en hel række af huller som lignede skydeskår. Funktionen var dog en helt anden, hullerne fungerede som forankring til stillads når der skulle laves arbejder på hatten. På vej ud til bussen mødte vi et brudepar som skulle til Photo shoot på møllen.

Efter spændende besøg på en del vindmøller, så vi frem til næste be-

søg på **Spoordonkse Watermolen**. En stor vandmølle som i sit nuværende udseende stammer fra 1868. Møllen ligger i Oirschot området, ved den lille flod "Beerze". Møllen har et fald på ca. 2 meter og var tidligere både olie og kornmølle, i dag er kun kornmølleriet bevaret.

Den nuværende møller Emile van Esch, restaurerede møllen og siden 1995 har han åbnet møllen for besøgende og foretager guidede ture hvor han viser kornmøllens funktion.

Det var da også møller Emile van Esch der modtog os på møllen. Først åbnede han lågen til det overdækkede vandhjul som var i gang. Herefter gik vi indenfor og så det fine gangtøj og de to kværne. I forbindelse med besøget på møllen mødte vi Knud Jensen og hans hollandske kone Hennie, begge to gamle bekendte af Dansk Møllerforening. Knud Jensen som har boet over 40 år i Holland, var jo guide ved Dansk Møllerforenings tur til Holland i 1998. Hennie og Knud Jensen deltog i den efterfølgende frokost på vandmøllen.

Efter en god frokost og godt øl i vandmøllens flotte restaurant gik turen mod møllen **"De Korenaar"** (på dansk – majscolbe) der ligger i byen Oirschot. Mølleren hedder Wim Verbruggen og modtog os sammen med mølleren Victor og hjælpemølleren Anja, som vi mødte ved dagens første besøg. Victor og Anja hjælper med at passe møllen her fordi ejeren er syg og gangbesværet. Men Hr. Verbruggen startede med stolt at vise os sin store passion, fire totalrenoverede dieselmotorer. Den ene blev brugt i forbindelse med møllens funktion, de 3 andre var kun som "legetøj". To af dem stod i et lille skur, væk fra møllen og især den ene, en dobbelt cylinderet af mærket BRONS var utrolig flot.

Møllen en høj og slank hollænder muret til hatten havde også en del detaljer, som ikke er set hjemme i Danmark. Vi så en ny type vinger, de såkaldte Van Bussel. På møllen her

*Standartmolen i byen –
Moergestel.
Foto: Per Gliese*

*Uddeling af gaver til møller
Victor Teeuwes (i midten) og
hjælpemølleren, Anja de Brouwer
til højre i billedet.
Foto: Gerard Sturkenboom*

dog videreudviklet af mølleren selv, for åbning og lukning af vindbræt. Vi så også et krondrev hvor stokkene var lavet af teflon! – ja i læste rigtigt! – Mølleren var en mand som prøvede mange nye tiltag på mange af møllens funktioner. Disse stokke af teflon skulle holde meget længere end hvidbøg som normalt bruges til stokke. Der kunne dog spores lidt slitage på stokkene.

Efter dagens sidste møllebesøg, kørte vi mod hjembyen 's-Hertogenbosch hvor resten af dagen stod til fri disposition. Vi blev sat af ved byens største attraktion, den prægtige Saint Johns Katedral, som de fleste ikke ville gå glip af. Katedralen stammer fra år 1220, i gotisk stil og et enormt bygningsværk. Indenfor var et bryllup i gang, som uden anfægtelse blev holdt blandt turister og øvrige besøgende. En utrolig oplevelse bl.a. fordi en korsanger tonede frem i dette kæmpe rum hvor højden til hvælvingerne var enorm og gav sangen en utrolig dimension.

Desværre bredte kraftig regn sig over byen resten af dagen under byturen, heldigvis var byen beriget med hyggelige cafeer og varehuse, så ingen gik tomhændet og tørstige tilbage til hotellet.

Lørdag

Regnvejret var nu blevet til solskin og satte en god start på dagen.

Denne morgen fik vi i selskabet følgeskab af en hollandsk herre ved navn, Huub van Est.

Huub van Est er redaktør af det hollandske blad "Gieldebrief" som er medlemsblad for foreningen "Het Gilde van Vrijwillige Molenaars" som i dag tæller omkring 2000 medlemmer. Hans mål med at følge os de sidste to dage på turen, var at skrive en artikel om vores besøg i Holland, til bladet "Gieldebrief".

Efter nogen tid på motorvejen grundet spærrede afkørsler flere steder på ruten, nåede vi vandmøllen **Collse Molen**. Møllen er kendt i kunstner verdenen grundet dens udvælgelse som motiv, af den kendte maler Vincent van Gogh, som malede møllen i 1884.

Møllen har to vandhjul, et til kornmøllen og det andet til oliemøllen. Både olie og kornmølleriet var sat i gang ved besøget, og hele tre møllere var i arbejdstøj. Den smukt restaurerede oliemølle, med den enorme kollergang, gjorde stort indtryk. Disse to tonstunge sten, som på højkant drejer rundt og knuser

frøet, er en oplevelse. Hele processen blev vist og forklaret i detaljer og den helt specielle duft der er i en sådan oliemølle, spredte sig hurtigt blandt os. Kornmølleriet var også i gang og her var det møller Edwin van Bussel der forklarede os om det hvide mels proces og møllen i det hele taget.

Edwin van Bussel er barnebarn af ingeniøren/opfinderen af vingesystemet vi så på møllen St. Victor i Heeze, det såkaldte Van Bussel patent.

Efter et lidt forkortet besøg sagde vi pænt farvel til de tre møllere for deres eminente fremvisning på denne spændende gamle vandmølle.

Næste mølle nåede vi uden problemer på landevejen. Møllen er en stubmølle/Standartmolen, bærer navnet "**Den Evert**" og ligger i byen Someren.

Møller Mari Heesackers modtog os på møllebakken og inden vi skulle se møllen, fik vi dens historie kort fortalt. Møller Mari Heesackers er uddannet som frivillig møller og har stået i "lære" hos vores guide Gerard Sturkenboom.

En del af selskabet undrede sig under Maris fortælling, over en lille hvid plade med blå streger og firkanter, som sad på en stolpe ved lågen ind til møllens område. Mari forklarede, at pladen kaldes for en Barcode (stregkode) og er nyt i Holland. Vi fik forklaret at hvis man har en mobil telefon med kamera og internetadgang, så tager man et foto af pladen, sender det til et bestemt nr. og modtager herefter alle oplysninger om møllen på sin mobiltelefon. Et tiltag som skal indføres ved alle seværdigheder i Holland, men møllen her var det første sted den var opsat.

Møllen har nyligt gennemgået en større restaurering, hvor hat, møllekrop og vinger blev løftet og sat direkte på jorden. Møllens krop er herefter genopbygget af jern og det meste af det gamle træ er så påsat udenpå jernskelettet. Restaureringen blev gjort på denne specielle måde fordi der i møllen fandtes en

Kerkhovense Molen, møllen der bl.a. maler spelt.

Foto: Per Gliese

Her ses de firkantede huller under hatten, som bruges til stillads ved reparationer på hatten.

Foto: Per Gliese

Møller Emile van Esch fra Spoordonkse Watermolen, fortæller og Poul Erik lytter.

Foto: Per Gliese

Møller Wim Verbruggen viser stolt sine dieselmotorer, på møllen "De Korenaar".

Foto: Gerard Sturkenboom

Møllebygger Michael Jensen, studerer krondrevet hvor stokkene er lavet af teflon.

Foto: Per Gliese

Collse Watermolen, med de to store vandhjul.

Foto: Per Gliese

del meget gamle inskriptioner, som man selvfølgelig ønskede at bevare.

Vi så disse gamle inskriptioner oppe i møllen og restaureringen var godt lavet, kun hvis du lagde dig under krydsfoden kunne du se det nye jern som var brugt. Restaureringen afsluttedes i foråret 2010 og møllen blev genindviet på den Hollandske Mølledag i år.

Nu var det tid til at få lidt frokost og den blev indtaget i byen Heeze, på bistro "**De Molen**".

Bistroen ligger lige op af møllen **Sint Victor** hvor vores guide er møller. Efter frokosten var møllen sat i gang med korn på kværnen. Vores guide havde trukket i arbejdstøjet og havde sejlet møllen på og to andre møllere var i gang på kværnloftet. Møllen ligger på en bakke der er syv meter høj, og trykket og lyden fra de hurtiggående vinger (de originale Van Bussel vinger) gav noget af et sus i maven.

Møllen er altid åben om lørdagen og der var da også masser af besøgende denne dag. Besøget her var noget som de "gamle" møllere kunne lide, lyden fra kværnen, mel-

støvet på bjælkerne i møllen, lyden af gangtøjet som var i drift, og det fine mel som kom ud af meltuden, ja så var vi alle i vores rette element.

Næste besøg skulle ikke dreje sig om møller og dog! – vi skulle besøge væverimuseet i Geldrop og det er i dag indrettet i en gammel møllebygning som tidligere blev brugt som klædemølle. En del af gadenavnene i byen vidner også om denne periode, navne som vævergade og uldgade er bare nogle af dem. Der er i museet også genopført et nyt vandhjul, et såkaldt Poncelet-hjul, som en kopi af det originale vandhjul som dengang trak en del af væverimaskinerne.

Vi blev delt op i tre hold og fik hver en guide som viste os nogle af de omkring 60 gamle maskiner som museet indeholder og som stadig kan fungere. Utroligt, flere af dem er næsten hundrede år gamle.. Der er produceret duge, viskestykker, servietter, karklude, kjoler og masser af andre spændende sager på denne virksomhed. Denne samling af spændende maskiner viser fint overgangen fra, da tingene blev håndlavet og til maskiner overtog produktionen. Et levende museum der trods et højt støjniveau, gav os alle en utrolig oplevelse.

Et land med så mange møller er jo nød til at være udstyret med møllebyggere som restaurerer og genopfører landets møller. En af disse møllebyggere skulle vi nu besøge. John de Jongh hedder han og er egentlig autodidakt møllebygger, som vil sige at han ikke har den fulde uddannelse i faget. I 1985 var han færdiguddannet fra den Tekniske Højskole og begyndte sammen med sin far at bygge en mølle i faderens baghave. Møllekroppen havde faderen købt som en nedlagt mølle i Tyskland og det var efter genopbygningen af denne mølle, som var afsluttet i 1987, at John fik smag for faget og startede sin egen møllebygger virksomhed.

Så denne mølle må være noget i retning af den "yngste" i Holland.

Besøget startede med kaffe og kage i værkstedet, hvorefter John fortalte hvordan hans interesse for faget var startet. Han fortalte også om de mange restaureringer han havde foretaget, heriblandt fem stubmøller i Tyskland. Normalt var det dog restaureringer i en radius af 100 km fra Oerle, hvor hans værksted ligger. Samme morgen havde han været til genindvielse af kornmøllen **"Maallust"** i byen Amerongen, som han har forandret fra at være en nøgen møllekrop til en malende kornmølle.

John de Jongh havde desværre ikke en masse spændende arbejder i gang på værkstedet, som vi kunne se, men værkstedet, møllen der var i sving og den hyggelige atmosfære, gjorde besøget til en god oplevelse.

Efter disse spændende beretninger om John og hans virke gik vi over i møllen. Her var en meget ung og en noget ældre møller i gang med at male mel. Det er jo noget som giver plusser i selskabet Den unge møller som hed Tejs og den lidt ældre Jan van der Beek, var gode til at fortælle og svare på spørgsmål. Jan van der Beek er oplært af vores guide og har været **"Frivillig Møller"** i 15 år.

Den unge møller Tejs fortalte at der i gennem flere år havde boet Kirkeugler i møllehatten som havde fået op til flere unger. I Danmark har man jo flere steder sat projekter i gang for at redde denne truede fugl. Men i Holland passer møllerne altså godt på dem.

Der arbejdes i øjeblikket på et koncept hvor møllen skal male mel af forskellige kornsorter bl.a. spelt, dyrket på en nærliggende mark. Melet skal efterfølgende leveres til den lokale bager og det færdige brød skal så sælges hos bageren og på møllen.

Vi takkede for besøget og sluttede med at tage et foto af hele teamet her, samt vores egen møllebygger Michael Jensen.

Turen gik nu tilbage mod Heeze til aftenens middag i bistroen **"De Molen"**. Vi nød en stille øl udenfor bistroen på denne lune sensommeraften, inden vi gik til bords indenfor

i de hyggelige lokaler. Vi fik serveret en tre rettes menu efter eget valg, og selvom det først var søndag vi skulle holde festaften på hotellet, så blev denne aften festaftenen. Det lækreste mad på hele turen og samtidig en hyggelig afslutning på en dag med en masse gode indtryk.

Søndag.

Søndag morgen vågnede vi op til endnu et vejrskift. Gråvej og regn var dagens første indtryk og sådan blev det stort set resten af dagen.

Et godt morgenmåltid og så på med regntøjet og på plads i bussen. Første besøg var en mølle med hele tre funktioner. **"Holten's Molen"** i byen Deurne. Møllen opførtes i 1890 som kornmølle, udvidet i 1893 som oliemølle og i 1909 som savmølle i en tilbygget trælade. Med disse mange funktioner i en mølle, må der nødvendigvis også være flere møllere til at passe den. Fire i alt og alle modtog os på deres respektive poster i møllen.

Første mølleren Jan van Woezik modtog os i undermøllen hvor olie-mølleriet var i fuld gang.

Savmøllen var også i funktion og lugten af det nyskårne træ, trak hurtigt en del af selskabet herind.

Møllevingerne var sejlet på og gik rundt, der var dog ikke vind nok til at trække alle maskinerne på møllen. Derfor var en elmotor sat i gang til at trække maskineriet for os. Lidt snyd mente nogle men de fleste gik med en god oplevelse fra møllen.

Regnen silede ned udenfor, men i møllen fik vi serveret varm kaffe som lusede lidt.

Dagens program førte os nu videre mod to møller i byen Oploo. Besøget var ikke programsat, så en ekstra oplevelse på dagen.

Vandmøllen **"Olliemeulen"** er i sin nuværende form opført i 1725. Møllen er en såkaldt **"græsmølle"** og derfor blev vindmøllen **"De Korenbloem"** formentlig flyttet til Oploo omkring år 1800. Den kunne så klare formalingen om sommeren, hvor vandet var småt til vandmøllen.

Møller Mari Heesakkers forklarer om den såkaldte – Barcode/ stregkode.

Foto: Gerard Sturkenboom

*En af de meget gamle illustrationer i møllen **"Den Evert"** som blev bevaret ved den nyligt afsluttede restaurering af møllen.*

Foto: Per Gliese

*Det danske flag var hejst ved besøget på møllen i Heeze – **"Sint Victor"**.*

Foto: Per Gliese

To frivillige møllere J. Reed og P. Geenen modtog os i regnen og vi fordelte os, halvdelen af selskabet i vandmøllen og den anden i vindmøllen. Vandmøllen fungerer ikke lige pt, bl.a. fordi det er småt med vandmængden. Vandhjulet er et underfaldshjul lavet i jern og har en diameter på 5,04 m. Inventaret er stort set intakt men ikke køreklart. Taget på vandmøllen her var ikke understrøget som et tag normalt er. Her var brugt strå som understrygning, bundet på en hel speciel måde. Årsagen er at når vandmøllen arbejder, sker der en masse rystelser i bygningen og en almindelig understrygning af teglene ville ikke kunne holde. Så endnu en spændende detalje.

Den tilhørende vindmølle, var en af de store stubmøller/standartmøllen. Denne mølles historie er lidt usikker og året 1800 for flytningen af møllen hertil er også noget uklart. Møllen stoppede som arbejdende mølle i 1952 og ejes i dag af kommunen. Møllen kørte for fulde sejl og inventaret var meget velholdt, kværnen var dog ikke i gang. Efterfølgende skulle vi spise frokost i byen og vi takkede værterne for besøget.

Restauranten i byen hed på hollandsk **"Ons Moe"** på dansk "vores mor", og det kunne jo tyde på at det var mad - som hvor mor lavede den - der blev serveret.

Frokosten skuffede da heller ikke og midt under maden skruede værten pludselig op for musikanlægget. Han havde fundet den danske nationalmelodi frem på anlægget, og så måtte vi jo alle op at stå og synge med på sangen. Godt at vi havde smurt ganen, med godt øl og Jenever, (Hollandsk snaps) det gjorde ikke sangen ringere.

Fire dages oplevelser i det sydlige Holland var nu ved at være slut, men vi havde denne eftermiddag et mølle og et museumsbesøg i vente. Vi satte kursen mod vores hjemby, men inden skulle vi forbi det imponerende mølleanlæg, **"Kilsdonkse Molens"** som består af en kombi-

Væverimuseet i Geldrop, gav indblik i mange tekniske detaljer om vævning de sidste 100 år.

Foto: Per Gliese

neret vind og vandmølle. Anlægget kan spores tilbage til år 1233. I år 1433 beskrives anlægget som 2 vandmøller, hvoraf den ene fungerede som oliemølle. I 1813 blev den ene af disse vandmøller ombygget til en vindmølle. Hele anlægget blev i 1840 ødelagt af en brand men blev i 1842 genopbygget som anlægget ser ud i dag. Der var indimellem problemer med oversvømmelser og i 1880 blev møllen solgt, begge vandhjul og dæmningen fjernet. Problemet med oversvømmelser var løst. Vindmøllen kørte videre, men hele anlægget forfaldt og møllen stoppede helt omkring 1954, hvor den i de sidste år kun formalede dyrefoder.

Selvom regnen stadig generede vores kameralinser, så var dette besøg nok et af turens største højdepunkter. I dag var det "Monumenternes Dag" i Holland og det bevirkede at der var mange besøgende i møllerne. Vi havde ca. en time til besøget, og det kunne godt have været længere, her var rigtig meget at se. Vi så den 16,5 m lange aksel med knaster til oliestampen i oliemøllen. Et imponerende stykke træ. Glasruderne i gulvet, så man kunne se olielagrene i møllens kælder, den store kollergang. Alt sammen et bevis for et rigtig flot stykke møllebyggerarbejde. Vores egen møllebygger Michael Jensen udtrykte da

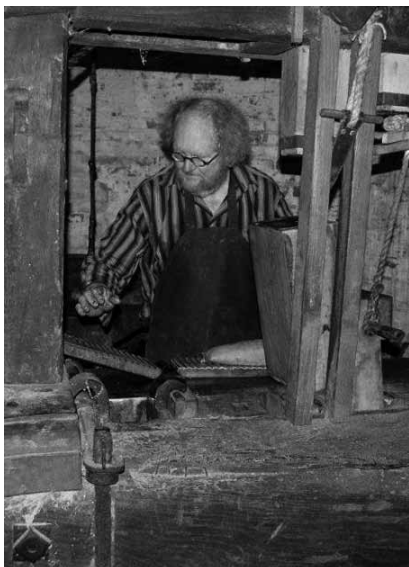
Ved besøget hos møllebygger John de Jongh blev der udvekslet mange detaljer, her mellem den unge møller Tejs og den lidt ældre Niels Erik jervelund.

Foto: Maibritt Gliese

"Holtens Molen" som er både sav, korn og oliemølle.

Foto: Maibritt Gliese

Møller Jan van Woezik demonstrerer oliemølleriet på "Holtens Molen".

Foto: Ole Breitenstein

også sin store tilfredshed over dette arbejde, og som tak fik han som den eneste, lov at komme op i hatten på vindmøllen. Vindmøllen producerer mel, der laves presset olie af hørfrø, raps og solsikker, og det nyeste produkt er presset valnøddolie.

Som udgangspunkt er det vandmøllen der trækker oliemølleriet, men systemet er lavet så unikt at et koplingssystem på vandhjulakslen kan ændres så hvis der ikke er vind kan vandhjulene trække gangtøj og kværne i vindmøllen og omvendt. Et helt unikt system, som da også er det eneste tilbageværende af sin art i Holland. Dette var bl.a. også årsagen til den store hjælp fra fonde til at få projektet gennemført. Prisen for restaureringen i alt og for de omkringliggende udførsler med bl.a. at få vandet ledt tilbage til vandmøllen, har kostet 2,2 mio. euro.

Møllen var meget forfalden da planerne for genopførelsen blev lagt i 2003. Restaureringen startede i 2007 og møllen blev genindviet den 8. maj 2009.

Nu gik turen til 's-Hertogenbosch og Jheronimus Bosch Art Center. Et museum over den Hollandske maler Jeroen Anthoniszoon Aken, i daglig tale kaldet Jheronimus Bosch. Født 1450 her i byen. Død 1516. Museet

har til huse i en elegant ombygget kirke hvor reproduktioner af hans originale filosofiske og religiøse værker hænger. En stor del af de originale malerier er i slutningen af det sekstende århundrede, erhvervet af Philip II af Spanien.

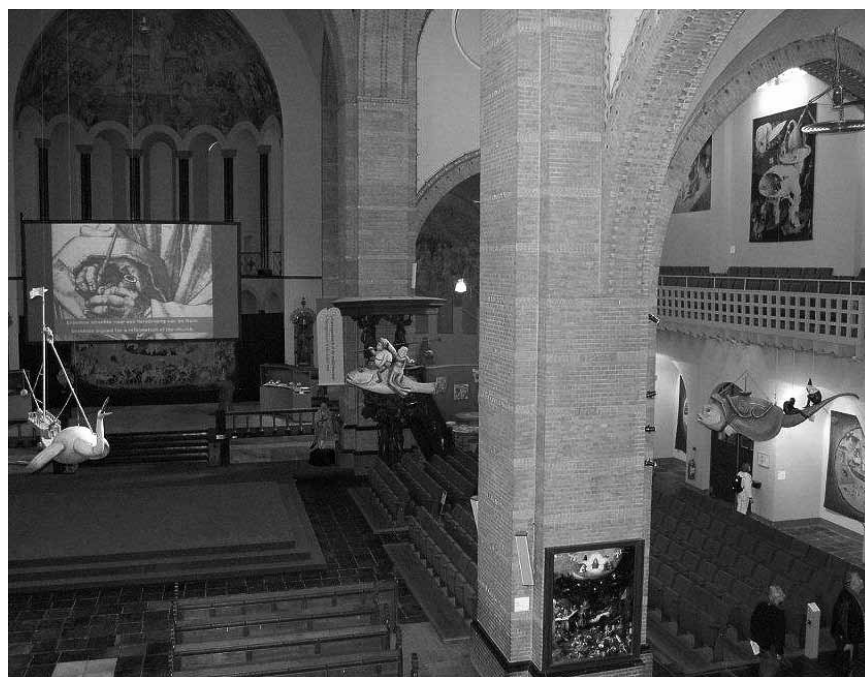
Vi tog elevatoren de 40 meter op i kirkens tårn og oplevede her et spektakulært syn ud over hele byen, hvor bl.a. byens katedral Saint John, kunne ses i sin fulde størrelse. Fra tårnet kunne man tage en spindeltrappe ned og undervejs på de respektive etager se mange af værkerne på væggene.

Fra kirkens balkon kunne man se en meget flot vælving i taget. Og ned fra loftet hang en del sjove kæmpe figurer, som var taget ud fra nogle af hans malerier. Der kørte også film i kirken om kunstneren og hans virke, så mulighederne

Besøget på Kilsdonkse Molen var sidste møllebesøg på turen, og for de fleste et af højdepunkterne. Her ses den næsten 16 m. lange knastaksel med stamper i oliemøllen.

Foto: Gerard Sturkenboom.

Et kig ind i Jheronimus Bosch forunderlige verden, i kirken hvor museet er indrettet.

Foto: Ole Breitenstein

var mange. Jheronimus Bosch har lavet omkring 25 værker i sin aktive periode. Hans stil blev meget indflydelsesrig på andre kunstnere og blev i vid udstrækning efterlignet af hans talrige tilhængere. Den Spanske maler Salvador Dali (1904 – 1989) kunne meget vel tænkes at

være inspireret af Bosch, med sin surrealistiske stil.

Solen var nu kommet frem og den sidste tid inden bussen tog os tilbage til hotellet, brugte vi til at se lidt mere af byen.

Vores japanske medpassager sluttede nu følgeskabet med os og tak-

Kirsten Jervelund overrækker Kirstine Sturkenboom en gave som tak for hendes hjælp. Foto: Per Gliese.

kede for at hun fik lov at følge os. Hun udtrykte sin store glæde over vores venlighed og humor og lærte efter sigende en del danske gloser på de fire dage.

Fire dages oplevelser var nu ved at være slut og festaftenen på hotellet var sidste punkt på dagen.

Efter lidt afslapning og et bad, var vi klar i festtøjet i hotellets restaurant. Under spisningen var der en god stemning og snakken gik om de oplevelser turen havde beriget os med. Aftenen bød også på taler og uddeling af gaver til vores guide og hans kone Kirstine, som var med os lørdag og søndag. Kirstine har også været en stor del af planlægningen og taler flydende dansk. Det var en stor hjælp i oversætning fra hollandsk til dansk, både for deltagerne og undertegnede. Og som Kirsten Jervelund udtalte til Kirstine ved gaveoverrækkelsen, så står der jo bag hver en dygtig mand, en stærk kvinde.

Selv takkede jeg vores guide Gerard og hans kone Kirstine for vores samarbejde og deres store arbejde og planlægning med denne tur. Alle steder var folkene bag møllerne meget engagerede og havde gjort et kæmpe arbejde for at vise os ”de-

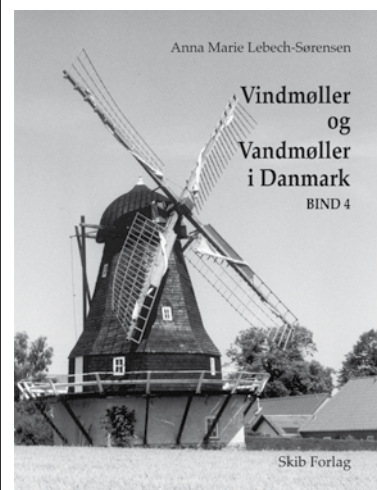
res” mølle og fortælle hvordan de arbejder med dem.

Aldrig har jeg talt så meget engelsk som på denne tur. Men en kæmpe udfordring har det været for mig at være guide på turen og samtidig givet mig en masse gode oplevelser blandt disse engagerede hollandske møllefolk.

Gerard udtrykte også i sin tale den glæde det havde været for ham at lave denne tur, et godt samarbejde som havde været spændende og til tider også lidt presset, fordi han gennem sit arbejde var udstationeret i Kina fra januar til maj 2010. Han roste også vores forening og de kræfter vi har i foreningen som han havde samarbejdet med i planlægningen og under selve turen.

Efter disse mange roser og hyggelig snak gik alle til køjs for at være udhvilede til mandagens lange køretur hjem.

Turen hjem gik over al forventning. Vi nåede at handle lidt ved grænsen og vi var alle ca. en halv time før hjemme end planlagt.

Anna Marie Lebech-Sørensen
Vindmøller og Vandmøller i Danmark
 Møllerne beskrives indgående ud fra tekniske, historiske – herunder personallistoriske – samt bygnings- og landskabsmæssige særpræg.

Hvem byggede møllen, munkene, kongen, greven eller en bondemand, hvornår blev møllen købt eller solgt. Møllerne er illustreret med mange farvefotos.

Forord ved H.K.H. Prinsgemalen.
 Bind 1 indeholder 240 sider, indbundet 298 kr.
 Bind 2 indeholder 228 sider, indbundet 298 kr.
 Bind 3 indeholder 248 sider, indbundet 298 kr.
 Bind 4 indeholder 352 sider, indbundet 298 kr.

Skib Forlag

5771 Stenstrup · Tlf. 62 26 33 58
www.skibforlag.dk

Brundby Mølles restaurering

- og nogle almindelige betragtninger om restaureringspraksis gennem tiden

Af Lise Andersen

I Danmark har vi kun bevaret 16 stubmøller. Seks af dem er flyttet til museer, mens de resterende ti – heriblandt Brundby Mølle på Samsø – er bevaret på deres oprindelige plads. I løbet af det 19. og 20. århundrede udkonkurrerede den hollandske mølle næsten totalt stubmøllerne. Af de få, der er tilbage, er de tre ældste fra 1600-tallet, mens de øvrige er fra 1700- og 1800-tallet.

Brundby Mølles byggeår er ukendt, men kan henføres til engang i begyndelsen af 1600-tallet, og møllen er dermed jævn gammel med Svaneke Stubmølle (opført ca. 1629), der normalt omtales som landets ældste eksisterende vindmølle.

Møllen gik ud af brug i 1939, da vingekslen knækkede. I 1940'erne forsøgte man lokalt at sætte den lidt i stand, men den stod langsomt og forfaldt. I årene 1965-1972 gennemgik den så en større restaurering ledet af Nationalmuseets mølleudvalg. Den færdigrestaurerede mølle blev i 1983 overtaget af foreningen "Brundby Stubmølles Ejerlav", men i 2005 døde det sidste af bestyrelsens medlemmer, uden at der var blevet fundet afløsere.

I 2006 var ejerskabet stadig ikke afklaret, men et møllelaug blev oprettet på Økomuseum Samsø's initiativ. Medlemmerne gennemgik i maj 2006 Møllepuljens møllepasserkursus med forfatteren til denne artikel og møllebygger John Jensen som undervisere. Allerede dengang gjorde møllebygger John Jensen opmærksom på, at den gamle stubmølle havde det ret dårligt, og at det især var vigtigt at få gjort noget ved krydsfoden.

Heldigvis var der nu nogen, der kerede sig om møllen, og selvom museet ikke er ejer, gik museumsinspektør Lis Nymark i gang med at søge om penge til møllens restaurering. I den forbindelse var møl-

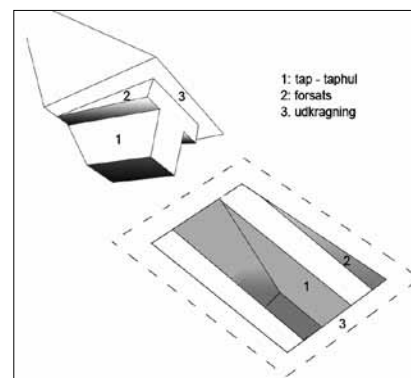
lebygger Michael Jensen, Møllebygger John Jensen Aps, i efteråret 2009 på Samsø for at gennemgå møllen. Det var et trist syn, der mødte ham, for møllen hældede nu 12° til den ene side. Hvis der kom en kraftig storm fra den forkerte retning, ville møllen vælte.

Ved restaureringen i 1965-72 havde man valgt en både utraditionel og uhensigtsmæssig konstruktion af krydsfoden, hvor skråbåndene godt nok hvilede i forsatsen, men kun det inderste af de to skråbånd på hvert fodstykke havde en tap. Skråbåndene var heller ikke kraget ud over forsatsen, sådan som man traditionelt har gjort (se fig. 1). Det betød dels, at foden ikke havde været i stand til at optage det tryk, som møllen udøver, dels at vand kunne trænge ned under skråstiverne og ind i fodstykkerne med rådgreb som følge. På grund af den forkerte konstruktion havde krydsfoden ikke kunnet yde tilstrækkelig støtte for stubben, som nu stod meget skævt.

Sadlen (også kaldet æselhovedet) var også medtaget. Sadlen fungerer som bæring og styr mellem møllen og stubben, og er derfor en væsentlig del af møllens konstruktion. Stjærten og bjælkerne, der omslutter den øverste ende af den, og som belastes i forbindelse med krøjning af møllen, var rådne. Da møllen blev skilt ad, viste det sig, at den ene sadelbjælke faktisk var knækket på midten. Desværre er man nødt til at skifte begge sadelbjælker, selv om kun den ene er defekt, for det er vigtigt, at de to bjælker tørrer helt ens.

I første omgang beordrede møllebygger Michael Jensen vingerne taget ned, for at mindske risikoen for at møllen ville kollapse totalt i tilfælde af storm.

Det lykkedes museet på Samsø at få gode donationer fra Kulturarvsstyrelsen, Augustinus Fonden og Realdania, og i september gik arbejdet i gang. Først demonterede

Den traditionelle måde at forbinde skråbåndet med stubmøllens krydsfod (tegning Lise Andersen).

Først løftede man stråtaget af møllen, der var pakket ind og surret sammen, for ikke at skilles ad under flytningen.

møllebyggerne Thomas Petersen og Zbigniew Maczan, hvad de kunne, for at lette møllens vægt: stjært, ringkar, perse o.s.v. blev lagt i museets magasin.

Da møllehuset herefter skulle gøres klart til at løftes af stubben, kom den store overraskelse: en stor del af fyldtømmeret (skråbånd og løsholte) i husets konstruktion var hverken tappet eller naglet sammen! Det havde ingen af møllebyg-

Fortsætter side 165

Farverige "Glimt" fra Hollandsturen 2010

Tejs letter persen i fuld koncentration.

Møllen "Sint Victor" i byen Heeze. Mølleren er ved at sejle møllen af.

Sjov og spas skal der også være plads til. Mølleren fra Børkop vandmølle, Kurt Hansen var sommetider lidt "fræk" og måtte en tur i gabestokken i Kinderdijk.

Den tocy lindrede dieselmotor fra firmaet "BRONS", ses her ved møllen "De Korenaar" total istandsat og skinnende blank.

Vores guide Gerard Sturkenboom i arbejdstøjet.

1

3

4

5

2

6

Foto 1
Kinderdijk er 19 møller på stribe – her ses fem af dem.

Foto 2
Kilsdonkse Molens – vand og vindmølle på et sted. Unikt i Holland og et af turens absolutte højdepunkter.

Foto 3
"Kortlandse Molen" i en flot spejling.

Foto 4
Møllen "De Korenaar" Hvor mølleren Wim Verbruggen har udviklet en masse nye opfindelser til møllens vinger og krondrev bl.a.

Foto 5
Vandmøllen "Collse Molen" ligger smukt og var i gang ved vort besøg.

Foto 6
Møllen "Den Evert" i strålende sol og farver.

11

7

10

9

12

8

Foto 7
Kollergang til knusning af frø til
olier af forskellig slags.

Foto 8
Græsmøllen i Oploo
"Olliemeulen" ikke i funktion, men
spændende detaljer indvendig.

Foto 9
Detalje af tagunderstrykning på
vandmøllen i Oploo.

Foto 10
"Hoekmolen" knejser igen i
landskabet efter en brand og
efterfølgende renovering.

Foto 11
Møllebyggerens Mølle, - "Sint
Jan" i Oerle.

Foto 12
Håndkrøjtning på "Kilsdonkse
Molens" er en sjældenhed på
møller i Holland.

Møller Mari Heesakkers får overrakt gave af Per Gliese.

Kirstine og Gerard Sturkenboom, siger tak for fire hyggelige dage i vores selskab.

Der sættes sejl på møllen i Heeze af vores guide til venstre og Niels Christoffersen til højre. Vingerne er af typen "Van Bussel".

Stubben på møllen "Den Evert" ses her med forstærkning af fire jernpæle, beklædt med træ udenom.

Møllerne i Kinderdijk fortaber sig i skumringen.

Festlige stunder blandt deltagerne var der mange af. Her på restauranten "Ons Moe"

Møllebyggere og møllere i skøn forening. Fra venstre ses: Møllebygger Michael Jensen, møllebygger John de Jongh, den unge møller Tejs, Gerard Sturkenboom og den lidt ældre møller, Jan van der Beek.

gerne bemærket før, for ingen havde haft fantasi til at forstille sig, at tømmeret blot kunne være fæstnet med stiksøm i bræddebeklædningen. Bortset fra det store vandrette tømmer, som var tappet i højbenene, var der stort set intet, der holdt konstruktionen stabil. Møllebygger Michael Jensen fortæller, at da de opdagede det, gik der pludselig en prås op for ham. I det daglige er det møllebygger Thomas Petersen, der leder arbejdet med stubmøllen, men af til kom Michael Jensen på besøg for at føre tilsyn, og det havde undret ham, at nogle gange så møllen ud til at ville tippe forover, andre gange lændede den sig bagover. Denne ”vankelmodighed” havde altså en grund!

Først måtte man derfor sikre møllekroppen med løst tømmer fæstnet med sømbeslag og så ellers pakke møllehuset ind i plader og spænde gjorder omkring den, så tømmeret ikke skulle lande på jorden som et Mikado-spil, når huset blev løftet væk fra stubben.

Løftearbejdet begyndte den 21. september. Da der er meget trangt omkring møllen, måtte man først beskære et hegn, stabilisere vejen op til møllen og lægge jernplader,

Michael Jensen og Thomas Petersen tjekker at møllehuset er rigtig fri af stubben og klar til at flyttes ud på marken.

så BMS-kranen Barbette kunne stå sikkert. Vejen, der følger en stejl skråning, var for smal til at kranens støtteben kunne være der, så der måtte bygges op med grus.

Løftearbejdet gik heldigvis lettere end frygtet. Først blev stråtaget, så akslen med hattehjulet og endelig møllehuset løftet ned, og dagen efter, den 22. september, kom turen til selve foden.

De defekte dele er nu kørt til værkstedet i Sneglerup, hvor der skal laves en helt ny fod, ny sadel, nye sadelbjælker og stjært samt nye vinger. Hathjulet bliver bevaret, men skal have nyt armlag. Stubben havde ved den tidligere restaurering fået en ny tap, som skal limes igen, men ellers er den heldigvis i orden.

Under mit besøg på værkstedet i Sneglerup den 24. september var man i fuld gang med at skære tømmeret til de nye sadelbjælker. De to kraftige bjælker bliver skåret af ét stykke egetræ og udlagt, så de spejler hinanden – helt som de to oprindelige bjælker var skåret. Her nyder møllebygger Michael Jensen godt af selv at have savværk, så træet kan skæres helt, som han ønsker det.

Nu går man så i gang med at fremstille de nye dele. Imens er museumsinspektør Lis Nymark gået i tænkeboks for at finde penge til at udskifte fyldtømmeret i selve møllehuset. Problemet omkring ejerskabet til møllen er blevet løst. Der er pustet nyt liv i den forening, der ejede møllen, ved at møllelauget har indtaget nogle af bestyrelsesposterne, og de samarbejder nu med museet om møllens fremtid.

Herefter fik akslen med hattehjulet en svingtur med Kattegat som baggrund.

Under besøget på møllebyggerværkstedet, hvor møllebygger Michael Jensen fortalte mig om arbejdet med Brundby Mølle, fik vi en snak om restaureringspraksis, og hvordan den har ændret sig gennem tiden.

Da Brundby Mølle blev restaureret i 1960'erne var trykimprægnering noget forholdsvis nyt, og mange så i det trykimprægnerede træ løsningen på alle de gamle møllers problemer. I dag har de fleste et helt andet forhold til trykimprægneret træ. Dels ved vi, at det ikke er så holdbart, som man mente i 1960'erne, dels er det meget giftigt, og vil man male mel i en mølle, er trykimprægneret træ bandlyst.

I en mere økologisk bevidst samtid forsøger de fleste at undgå det letgenkendelige mere eller mindre grønne træ i historiske bygninger. Trykimprægnering er i virkeligheden mange forskellige ting, og ingeniør Anders Jespersen, der bl.a. gennem sit arbejde i The International Molinological Society havde mange forbindelser i England, var her involveret i forsøg med en særlig saltimprægnering, der dels skulle øge træets holdbarhed men også beskytte det mod brand. Brandfaren var noget som Nationalmuseet og mølleudvalget gik meget højt op i. Foruden saltimprægneringen forsøgte man også

Møllen adskilt i dele.

at lave fysisk brandhæmning ved hjælp af træbetonplader, som man satte op under møllernes beklædning, sådan som det stadig kan ses på f.eks. Havnbjerg Mølle på Als. Andre steder (f.eks. Havnø Mølle i Himmerland), har man fjernet disse plader igen, for selv om de rigtig nok kan være brandhæmmende, så lukker man tømmerkonstruktionen inde mellem beklædningen og træbetonen, og hvis beklædningen ikke er aldeles tæt, kan vand trænge ind under den, men ikke komme væk, med det resultat at vandet bliver stående i tømmeret, som rådner.

Saltimprægneringen har man også forladt i dag ved møllerestaureringer. Det viste sig, at den påvirker træets struktur. Hvis en ubehandlet egebjælke knækker, vil brud-

det bestå af nogle lange spidser. Saltimprægneret egetræ derimod knækker lige over. Det indikerer, at træet mister meget af sin styrke og sammenhængskraft ved denne form for behandling.

I Brundby Mølle er brugt en del saltimprægneret træ, men det største problem var dog den meget uheldige konstruktion af krydsfoden, der må bære ansvaret for, at en mølle, som blev total restaureret for 40 år siden, nu var ved helt at gå til.

Den nye fod bygger møllebyggerne på traditionel vis. Gennem århundreder har møllebyggerfaget opbygget en kolossal viden om træsorternes egenskaber, tømmerkonstruktioner og tømmerbindings bæreevne o.s.v.. Brundby Mølle er endnu et eksempel på, at det ikke

Havnø Mølle

PRESENNING FABRIK OG SEJLMAGERI
SKRIFT PÅ PRESENNINGER
EGET SKILTEVÆRKSTED
a.g. poulsens eftf. i/s

GRØNTTORVET 290 · 2500 VALBY
TLF. 3630 0290 · FAX 3630 3010

Vi har 25 års erfaring i sejlmageri og har blandt andet leveret over 60 sejl til følgende møller:

Fuglevad · Havnø Mølle · Holbæk Stubmølle · Karlstrup Stubmølle
Kolby Kås · Lindau, Tyskland · Lumsås · Maderup · Nr. Jernløse
Peine, Tyskland · Sillerup · Trente Mølle · Vennebjerg · Øster Klit
Stokmølle · Pibe Stubmølle · Ulsted mølle m. fl.

betaler sig at gå på kompromis med fagets traditioner, og at de hurtige og billige løsninger i forbindelse med møllerestaurationer, i længden kan gå hen at blive de dyreste.

Ved gennemgangen af Brundby Mølle kunne det konstateres, at det ikke kun var foden, der var bygget på en utraditionel måde. I møllekonstruktionen har man genanvendt dele af de gamle vinger, og heraf ses tydeligt, at møllen før har haft laskede vinger og ikke helstykssvinger, som den fik i 1972. Vingeakslen, som blev udskiftet ved sidste restaurering, er usædvanlig ved at være kantet. Det ser man normalt ikke i stubmøller, hvor der ikke er plads til stenkran, men hvor man bekvemt kunne bruge vingeakslen som hejs for møllestenene, når de skulle vendes op for at bides. For at kunne bruge akslen som hejsbom, blev den lavet rund hele vejen. Vingeaksler i hollandske møller er derimod oftest kantede i den ene ende, for så at afrundes hen mod bagtappen. Nationalmuseets mølleudvalg har brugt kantede vingeaksler i flere af de stubmøller, de har arbejdet med. Hvorfor vides ikke.

Ved restaureringen i 1960'erne fjernede man også det håndspil, som stubmøllen var blevet forsynet med, og som ses tydeligt på et billede fra 1919 taget af Dansk Folkemuseum. Møllen fik i stedet en krøjevogn, som den helt sikkert har haft det, da den blev bygget. Men

når man begynder at føre noget tilbage til det "oprindelige", bør man vel gøre det konsekvent? I Brundby Mølle har man fjernet krøjespillet men ikke stjernehjulet, skallekværnen og sigten – alle opfindelser, der blev almindelige i de danske møller i løbet af første halvdel af 1800-tallet, og som altså heller ikke kan have været i Brundby Mølle fra start. Den nuværende skallekværn og tromlesigte i Brundby Mølle, er i øvrigt tydeligvis nye kopier.

Hvis man ønsker at føre alle møller tilbage til deres oprindelse, så mister vi meget af dansk møllers udviklingshistorie. På den anden side mistede mange møller i deres sidste levetid meget af det maskineri, de oprindeligt havde haft, og hvad gør man så, når man gerne vil bevare autensiteten? Der er efter min mening ikke et entydigt

svar på dette spørgsmål, men det bliver et af de emner, der sættes til diskussion, når den internationale mølleorganisation The International Molinological Society næste år har sit 13. symposium her i Danmark, og hvor temaet bliver: den korrekte restaurering. Forhåbentlig vil det også på nationalt plan sætte vores restaureringspraksis på dagsordenen. Tiderne skifter, og det samme gør vores holdninger til restaureringspraksis – det vigtigste er nok i virkeligheden, at vi er bevidste om, hvad vi gør, og er åbne for at lære af hinandens erfaringer.

Noter:

¹⁾ 18 stubmøller, hvis man regner de to små Læsø husmøller med.

²⁾ Møllens historie er nærmere beskrevet i en artikel på hjemmesiden www.moelle-forum.dk.

Den tomme fod, efter at møllen er skilt ad. Det er ikke første gang, møllen har været skilt ad. I 1683 blev den flyttet til Samsø fra Endelave, og i 1817 blev den flyttet fra Dansebjerg til Kolhøj på Samsø.

RINGSTED MUSEUM OG VINDMØLLE

Ringsted Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk Museum for Ringsted Kommune og drives sammen med byens smukt restaurerede vindmølle fra 1814.

Museet byder på:

- * LANDSTADEN RINGSTED: Landskab - Mennesker - Erhverv gennem 150 år.
- * DET DANSKE GULD - en udstilling om korn og mølleri.
- * OMVISNING I MØLLEN ved møller Morten Sørensen.
- * SÆRLIGE ARRANGEMENTER OG Udstillinger i skoleferier.
- * Åbningstid: Tirsdag-torsdag samt søndag kl. 11-16.
Januar samt enkelte helligdage lukket.
- * Omvisning kan bestilles (min. 10 pers.)

Køgevej 41 · Tlf. 5762 6900

Møller Morten Sørensen: Tlf. 5761 8521 · Mobil 2022 5191

Segalt Mølle - møllen med seks vingearme

Af Susanne Jervelund

Danmarks eneste tilbageværende vindmølle med seks vinger har lige fået nye vinger. Det sker på trods af at bygningsfredningen blev ophævet i 2004 af Kulturarvsstyrelsen.

Segalt Mølle er opført i 1854 som "almindelig" hollandsk vindmølle med fire vingearme.

I januar- februar nummeret af Møllen 1991 beretter Harry Sørensen fra Riisskov om Segalt Mølle. Hans bedstefar C. P. Jensen, som var født i 1845 var uddannet møllebygger og møller. Han købte Segalt Mølle for 12.000 rigsdaler i 1864 og havde den frem til 1918.

I 1870- erne og de kommende år var der travlt på møllen, blandt andet med produktion af byggryn til eksport til Finland. Derfor blev der i 1880- erne installeret en dampmaskine som hjælpekraft.

Nær møllen lå møllegården der havde en anden ejer. Her var nogle høje poppeltræer, som generede vindmøllen. Mølleren bad gårdejereren om at fælde træerne, men det fandt ikke genklang. Resultatet blev ret dramatisk: C.P. Jensen brækkede møllen ned til grunden og byggede en ny grundmur som var 7 alen højere. Det er årsagen til at grundmuren på Segalt Mølle i dag er meget høj efter danske forhold. Da møllen var bygget op fældede gårdejereren alle træerne! En dyr nabostrid!

I 1878 blev det stuehus der findes i dag ved møllen bygget. Møller C. P. Jensen byggede hvert år og der blev efterhånden tre store tre- etageres bygninger rundt omkring møllen. Foruden beboelse, mølleri var der stalde med plads til 170 grise, 10 køer og 8 heste.

Byggearbejdet kom også til at omfatte møllen som i 1893 blev for-

Segalt Mølle omkring 1890, hvor den kun havde fire vinger.

Foto: "Møllens" arkiv

synet med seks vingearme. For at kunne ændre møllen fra fire- vinget til seks- vinget blev der lagt en ny vingeaksel op i 1893. Det var en svær jernaksel som var lavet hos Frichs i Århus. Vingeakselen ligger i et granitleje og blev hver morgen smurt med dampcylinderolie, mens tandkransen blev smurt med hestefedt. Vingearmene var lavet af pitch pine og holdt indtil 1915, hvor møllen kom i bagvind. Vingearmene blev med stor kraft slynget ind mod svikstillingen. Resultatet var at hatten forskubbete sig og vingerne stødte mod svikstillingen og de fem vingearme knækkede af. I 1899 kom der vindrose op så møllen blev selvkrøgende. Der kom samtidigt jalousier på vingerne.

Der kom mange handlende til Løgten marked den første onsdag i hver måned. Møllen havde en stor handel, ikke mindst fra det bageri der var indrettet i det nye stuehus. Efterhånden blev omsætningen så stor, at det blev nødvendigt at indrette bageri med fire ovne i en af de andre bygninger. Fra 1903 kom der en råliemotor til at trække bagerimaskinerne.

Vindmøllen var rigt forsynet med kværne, sigter m.v. På loftet under stjernehuset var der en fransk

kværn til mel og nogle beholdere til rug og byg. På loftet ved svikstillingen var der en anden fransk kværn til rugmel til bageriet. Herudover var der en riffelvalsestol til hvede, samt en havrevalse og selvspassertøj til pillekværnen, der hang under loftet. På den næste etage var der højt til loftet. Her var der to grutte kværne og to broheste til kværnene ovenover. Herudover var der en stor centrifugalsigte med forsigte, en blæser og sigte til byggryn, samt triør og renser til rug.

I 1919 overtog R. L. Jensen møllen og der blev der bygget et nyt stort bageri i en af bygningerne. Allerede i 1924 blev der installeret en 30 hk Kalundborg Buch Motor med en akse op gennem møllen, så motoren kunne trække de forskellige maskiner. Møllen blev overtaget af Harry Sørensen i 1939, men bageriet blev solgt fra. Udviklingen på møllen fortsatte, så der blev løbende i de kommende år installeret nye møllerimaskiner, såsom skallemaskiner, kornrenseri, m.v. Forretningen blev udvidet og der blev solgt korn og foderstoffer, brændsel, kartofler, trælast ligesom der blev kørt daglige vareture.

Vindmøllen arbejdede med de seks vinger. Det berettes at når det var sejlet på i stærk storm, var det

Til venstre ses en af de gl. vinger og ved siden af, de nye som er ved at blive malet.

Foto: Lene Kaas

ligesom vingerne gik bagover. Der måtte nogle svære barduner til at holde vingerne. Når vingerne kom op i fart og klapperne lukkede op og farten gik ned var det dog ikke så galt. Klapperne blev reguleret med tre stenlodder. I stærk storm kørte man uden vægt, så klapperne

Vindrosen monteres.

Foto: Lene Kaas

var åbne.

I isvintre kunne det ske at barduner og klapper isede til og det var umuligt at køre med møllen, da vingerne var i kraftig ubalance. Hvis der faldt isslag mens møllen var i gang, skulle den standses i hurtigst muligt, da det ellers kunne være

umuligt at åbne klapperne for at standse vingerne.

Harry Sørensen overtager møllen i 1939 og i krigsårene var der meget at lave på møllen. Det kneb dog med kraften når der ikke var vind. Der blev derfor i 1948 installeret

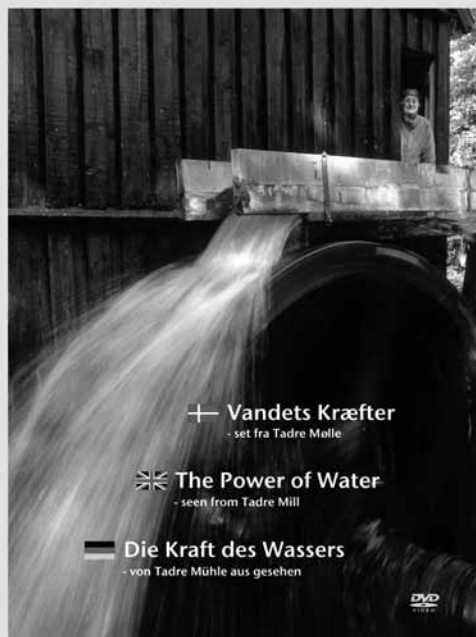
Der knokles med opsætning af en ny vinge

Foto: Lene Kaas

Ny film om Tadre Mølle og de mange vandmøller i Elverdamsdalen

- Vandmøllernes historie
- Kendte sjællandske vandmølle-lokaliteter
- Beretningen om den legendariske møller Marie Hansen, og hendes kamp for at bevare Tadre Mølle
- 42 min, dansk, engelsk og tysk version

Kr. 69,00

— Vandets Kræfter
- set fra Tadre Mølle

🇬🇧 The Power of Water
- seen from Tadre Mill

— Die Kraft des Wassers
- von Tadre Mühle aus gesehen

DVD

Filmen kan bestilles på mail: Info@tadremøllesvenner.dk
Prisen er ex. forsendelse men incl. moms

i 40 hk Deutz diesel motor med luftstart. To kværne blev flyttet ned fra vindmøllen og placeret i pakhuset ved møllen. Der blev indkøbt et svensk Petkus Linde kornrenseri. Yderligere aktivitet betingede indkøb af et korntørreri. Der blev også produceret havre – og byggryn til kyllingefoder i store mængder.

Som tidligere nævnt fik møllen i 1915 et sæt vinger af gran, som holdt til 1924. Derefter blev møllen atter forsynet med vinger af pitchpine, som holdt til engang først i tresserne, hvor alle seks vinger igen faldt af, selv om der kun blæste en frisk vind. Da der ikke var noget galt med krøjeværket, som skal sørge for at vingerne ikke kommer i ”bagvind”, mente man, at der var sprunget en stålbardun, hvorved hele det seks tons tunge ophæng kom i uligevægt og derved styrtede ned. Herefter kom der igen nye vinger på. Det var aktieselskabet Segalt Møllens Brødfabrik, som ejede møllen, der betalte de nye vinger.

Harry Sørensen solgte møllen til brødfabrikken i 1960 og samtidigt blev mølleridriften indstillet. Brødfabrikken var blevet en stor virksomhed med over 60 ansatte og 6 dobbelte rugbrødsovne. Bageriet eksisterer ikke længere da det er nedbrændt.

Bygningerne er genopført og indrettet til andre formål.

Segalt Mølle blev fredet i 1979 takket være en ihærdig indsats fra den lokale beboerforening. Lokalt er der heldigvis et stærkt ønske om at landets eneste seksvingede hollændermølle bevares for eftertiden. I 1980 stoppede produktionen i brødfabrikken, som siden 1919 havde haft til huse i en af møllebygningerne. Herefter blev tilbygningerne lejet ud til bl.a. tegnestue og antikvitetsforretning.

I 1983 overtog Elise og Erling Jørgensen Segalt Mølle, som på det tidspunkt trængte til ”en kærlig hånd”. Det var i hvert fald det udtryk der blev anvendt af ejendomsmægleren i salgsannoncen. Vindmøllen

var siden produktionen ophørte i 1960 stort set blevet ribbet for inventar. Det var kun bevaret gangtøj i hatten, samt den lodrette aksel til stjernehjulet. Elise og Erling Jørgensen ønskede at bruge møllen til beboelse og der blev indrettet bolig i møllens to nederste etager for ejerne. I de øvrige sidebygninger er der også indrettet lejligheder og disse er blevet framtrikuleret. Den daværende Planstyrelse medvirkede til restaureringsarbejdet, som blandt andet omfattede en ny svikstilling og udskiftning af vinduer og døre af jern til mere korrekte trævinduer og trædøre. Selvkrøjningen kom også til at fungere igen. På arbejdsplanen stod også fornyelse af spånbeklædning og klapper på vingerne.

Der kom nye ejere til i 1997; Lene Kaas og Ejvind Thomsen som har fortsat restaureringsarbejdet. I forbindelse med samarbejdet med Planstyrelsen, som nu var blevet til Kulturarvsstyrelsen var en sagkyndig fra styrelsen på besøg på møllen. Den udsendte sagkyndige arkitekt undrede sig over at møllen var fredet når den var indrettet til bolig. Det afstedkom at fredningen af møllen blev indbragt for Det Særlige Bygningssyn, som på baggrund af arkitektens udtalelser i 2004 vurderede at der ikke længere var grundlag for at opretholde fredningen af møllen. Det skete på trods af protester fra ejerne, Løgten/Skødstrup Borgerforening (som havde indsamlet 605 underskrifter), Den Møllehistoriske Samling og

*Endnu en af de seks vinger på vej.
Foto: Lene Kaas*

Landsforeningen for Bygnings-og Landskabskultur.

Dansk Møllerforening skrev i 2004 om sagen bl. a. til Kulturarvsstyrelsen: ”Segalt Møllens oprindelse er en hollandsk mølle opført i 1854 og genopført efter en brand i 1868. Den blev forhøjet og ombygget i 1893 af møllebygger Chr. Peder Jensen (1845-1934) med et 6-vinget vindfang og et helt specielt gangtøj med et ekstra sæt stjernejul, hvorved kværnen blev drevet med undertræk. Alle de elementer, der gjorde Segalt Mølle til noget særligt, nemlig det seks-vingede vindfang (der i 1899 ændredes fra kludesejl til amerikanske klapsejl), det ekstra stjernejul og det originale akselhoved støbt på Frichs Fabrikker i Århus, er bevaret.”

Bevaring af vind- og vandmøller i Danmark kom først rigtigt i gang i 1960-erne med oprettelsen af Nationalmuseets Møllelaboratorium. Mange møller blev fredet og sikret for eftertiden. Væsentligt var det dog at den herskende indstilling overvejende var at alle møller skulle ”føres tilbage til det oprindelige”. Derved blev den teknologi der blev tilført møllerne i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet for det meste fjernet og skrottet. Man så simpelthen ikke værdien af at kunne vise mølleriets teknologiske kamp for overlevelse mod fabriksmølleriet. På Segalt Mølle er meget inventar fjernet, men væsentlige elementer er bevaret, herunder de seks vingearme.

Segalt Mølle har nu status som ”bevaringsværdig bygning” og det betyder at bygningens ydre ikke må ændres. Det sikrer i nogen grad møllen, men en status som fredet bygning var vel mere passende for netop denne mølle.

I november 2003 blev foreningen Segalt Møllens Venner stiftet. Foreningens formål er at istandsætte, vedligeholde og bevare Segalt Mølle som kulturhistorisk landskabselement i overensstemmelse

med fredningsdeklarationen, hvis en sådan findes, eller i overensstemmelse med ejerens ønske og at fremme interessen for møllen ved forskellige arrangementer.

Flere gange årligt afholdes åben mølle arrangementer, oftest til Jul og Påske. Entréen går ubeskåret til støtteforeningen Segalt Møllens Venner. Inde i møllen er der meget at kikke på og der pyntes op til Jul eller Påske, og forskellige kunsthåndværkere udstiller deres arbejde. Ligesom andre møller befinder Segalt Mølle sig i et område med byudvikling. I en afgørelse fra 2007 er det besluttet at der i nærområdet omkring vindmøllen må bygges i en højde af 6,22 meter. Segalt Møllens Venner havde gjort indsigelse mod en lokalplan der ellers tillod en byggehøjde på 8,5 meter. Det er væsentligt at friholde vindmøllens omgivelser for højt byggeri. Segalt Mølle er ekstra høj, men det medfører bestemt ikke at omgivende byggeri ikke vil kunne påvirke møllens gang. I 2008 var der opført 22 luksus rækkehuse i 2 plan under navnet ”Møllehaven”. De er beliggende opad Segalt Mølle, og med marker og det grønne landskab mod havesiden.

I 2010 fik Segalt mølle seks nye vinger, nye spån på hatten, ny konge, den gamle vindrose blev restaureret og sat på igen.

Kilder:

- Andersen, Lise: *Fredningen af Segalt Mølle ophævet. Møllen, nr. 3562, Maj – juni 2004.*

- Jørgensen, Erling: *Mere om Segalt Mølle (Djursland). Møllen, nr. 3483, Marts – april 1991.*

- Sørensen, Harry: *En beretning om Segalt Mølle med de seks vinger. Møllen, nr. 3482, Januar – februar 1991.*

- Århus Byråd, referat fra møde den 25. juni 2008

- www.boligportal.dk

- www.segaltmøllekeramik.dk

Segalt Mølle har fået 6 nye vinger

Af Lene Kaas

D. 1. juni begyndte skibsbygger Peder Toft de Courcy som ejer Uktorn Værft i Trustrup på Djursland med hjælp fra to navere fra Tyskland på restaureringen af Segalt Mølle. Alle de gamle spån på hatten er taget af og nye af egetræ sat på. De skulle kunne holde de næste 50/70 år. Alle seks vinger er erstattet af nye lavet af douglasgran. Den gamle vindrose der blev pillet ned efter orkanen i 2003, hvor den løb løbsk, er blevet restaureret og sat på igen og der er kommet ny konge på hatten.

Alt er forløbet gnidningsløst, bortset fra at det undervejs viste sig, at underkonstruktionen som vingearmen hviler på var totalt udhulet af råd, og den bøsning af granit som akslen kører i var knækket og nedslidt. Før vi kunne komme videre måtte der en ny bøsning og et nyt stykke egetømmer til.

Det samlede beløb for restaureringen er oppe på omkring 1.114.000 kr. Her af har vi selv lagt omkring 750.000 Kr. og Augustinusfonden har givet os 100.000 kr til at restaurere for.

Resten kan vi takke vores trofaste medlemmer af Segalt Møllens Venner og mange besøgende til vores Åben mølle arrangementer for. Desuden har Guldbageren i Løgten og Hornslet solgt Segalt Mølle rugbrød hvor 5 kr. er gået til møllen og det har også givet et anseeligt beløb. AH Vine sælger Segalt Mølle rød og hvidvin og her går 17 Kr. pr. flaske i foreningens kasse.

Vores næste projekt bliver at få nye spån på siderne, men den knap halve mill. det koster har vi desværre ikke, så det må vente.

Møllens Kornrenseri

Af: Jørgen Hansen

Først en tak til alle der havde arrangeret den dejlige mølletur til Holland. Det var en oplevelse som sent vil blive glemt.

På turen blev jeg spurgt ud om det mere moderne mølleri. Nu er det efterhånden 20 år siden jeg arbejdede på en valsemølle og der er i den mellemliggende tid kommet endnu mere moderne møller til. På fællesbageriet i Nannasgade (København), havde vi tre systemer.

Et system til groft rugmel, et til halvsigtet rugmel plus rug sigtemel og endelig var det sidste system hvedemøllen. Der blev formalet 900 tdr. korn i døgnet. Hvedemøllen producerede mel for Vejle dampmølle. Alle rugmelsprodukter blev anvendt i eget bageri og andre brødfabrikker på Sjælland. Når der ankom korn, blev den hollandske vægt og vandprocent kontrolleret. Når kornet ankom i sække brugte vi sækkespyd, senere da de større lastvogne ankom, havde vi et langt spyd og gik op på lastvognen og tog prøver. Der hvor man skulle være på vagt, var når kornet ankom i sække. En blev sendt hjem med lasten, kornet var alt for fugtigt. Næste dag kom leverandøren igen, den yderste række sække var i orden, men sækene midt på ladet var dem fra dagen i forvejen. Så var det sket med den leverandør.

Værre var det på K.B. Centralmølle, hvor de fik en last rug, der var blandet bejdset rug i læsset, varen var beregnet til såsæd. Hvad det har kostet leverandøren ved jeg ikke, men på fællesbageriet blev samme leverandør nægtet adgang med sine varer. Når hollandsk vægt og vandprocent var i orden begyndte aflæsningen. Alt korn kom først over en aspiratør og en magnet, for der var fra tid til anden metalstykker i kornet. Hveden har en lang rejse endnu, først skulle den over en aspiratør, derfra til 2 triører. Fra triørerne til

vaskemaskinen, her blev hveden mødt af en vandstråle medens en snegl transporterede hveden ind i centrifugen, for at få vandet slynget af. Hveden svømmer ovenpå i karret. I bunden af karret var en stensnegl som løb den modsatte vej af transportsneglen.

Hveden flød oven på vandet, men eventuelle flintesten gik til bunds omgående, og blev fjernet af stensneglen. Andre urenheder blev fjernet i centrifugen. Selv om hveden så godt ud da den ankom til vaskemaskinen, bliver man overrasket over at se hvor snavset vandstrålen er når den forlader vaskemaskinen. Hveden fortsætter sin rejse, nu bliver den transporteret til en konditioner og en tørresøjle. Tørresøjlen bliver påfyldt den vaskede hvede fra toppen af, der sidder en beholder med en udskæring i bunden. Tørresøjlen er nu fyldt med hvede og når tørring påbegyndes synker hveden sammen i søjlen. Beholderen i toppen syn-

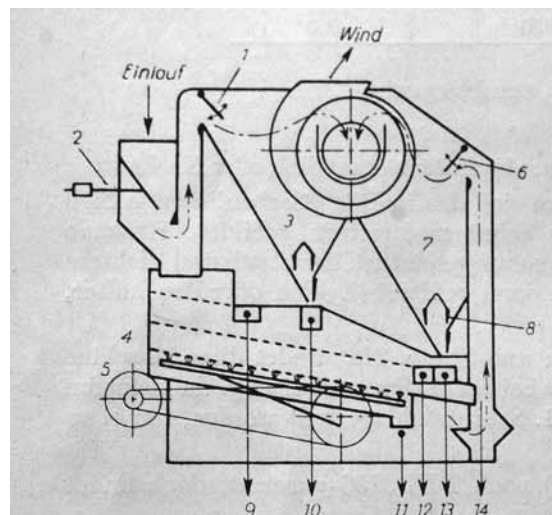

Bild 41. Aspirations-Reinigungsmaschine

(1) Luftregulierung, (2) automatische Klappe, (3) Abscheidung (Einlauf), (4) Siebreinigung, (5) Antrieb, (6) Luftregulierung (Auslauf), (7) Abscheidung (Auslauf), (8) Fingerklappen, (9) grober Übergang, Schrollen, (10) Staub, Schalen, (11) Sand, (12) Erbsen, Steine, (13) Staub, (14) Getreide

Aspiratør

ker ned samtidig med at den via en wire åbner søjlen i bunden. Sådan er arbejdsgangen for anlægget. 1.400 kg. i timen hele døgnet rundt. Den sidste station er nu malebeholderen og hveden er klar til formaling. I dag har børstemaskiner afløst vaskemaskinen mange steder.

Rugen fik en lidt anden behandling. Når aflæsning blev påbegyndt, kom

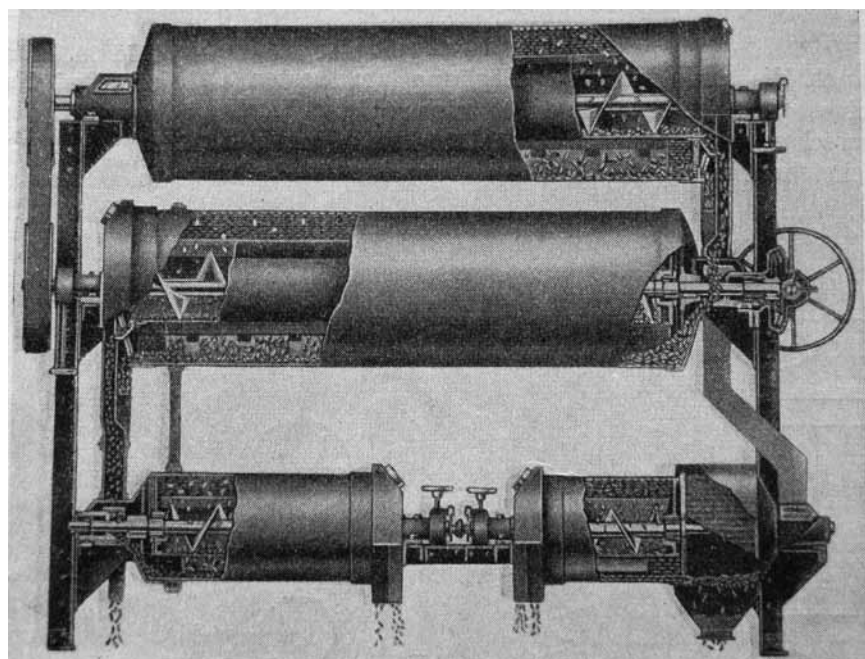

Bild 63. Lang- und Rundkorntrieur mit Nachleser (Teilschnitt)

Triør

rugen over en aspirator, og derefter over i siloen. Når der blev fremstillet groft rugmel, fuldkornsmel og halvsigtet rugmel var rensningen af rugen meget simpel. Endnu engang over aspiratoren, derfra til triøren, videre til en stenudskiller. Stenudskilleren gør et meget stort arbejde, det er ikke småting af flintesten der bliver rensset fra. Problemet med de mange sten, opstod især, da mejertærskerne kom i anvendelse. Ved fremstilling af rugsigtemel, var arbejdsgangen den samme, dog er der undtagelser. Udover tidligere beskrevne rensning, skal der mere til når der skal fremstilles rugsigtemel. Rugen kom over 2 triører, en klintetriør og en småkornstriør. Den sidste behandling skete i spidsemaskinen, som fjernede alle de mørke spidser på kernen. Hvis ikke spidserne blev fjernet blev rugsigtemelet for mørkt. Når det er sket, er rugen klar til formaling. Det var lidt om kornets behandling, inden formalingen kan begynde.

Det var en dejlig tid på denne mølle, den kommer aldrig igen.

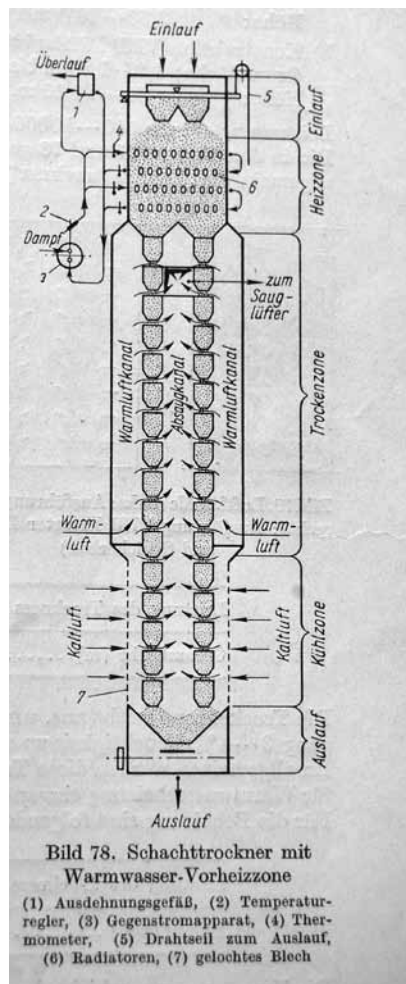

Bild 78. Schachttrockner mit Warmwasser-Vorheizzone
(1) Ausdehnungsgefäß, (2) Temperaturregler, (3) Gegenstromapparat, (4) Thermometer, (5) Drahtseil zum Auslauf, (6) Radiatoren, (7) gelochtes Blech

Konditionør

Møllenoter

Gudstjeneste ved Vindblæs Mølle

Under en flot blå september himmel med en let brise og bagende sol afholdt vi gudstjeneste i det blå i skyggen af Vindblæs Mølle søndag den 5. september 2010.

Mange troppede op med kaffekander og campingstol i det gode vejr. Vi fejrede gudstjeneste med historien om dengang Jesus kom til Betesda Dam og helbredte en mand, som havde været syg i 38 år.

Efter gudstjenesten var der socialt samvær, hvor snakken og kaffen "flød i stride strømme". Tak til "Vindblæs Møllens Venner" for lån af møllen og til møllens nabo for lån af strøm til klaveret.

Vindblæs Mølle blev opført i årene 1875-79 og var i drift helt frem til 1962, men herefter forfaldt den. I 1975 forærede mølleren den til beboerne i området. Betingelsen for overdragelsen var, at møllen skulle sættes i stand, så den fremstod som for 100 år siden. Beboerne dannede foreningen "Møllens Venner", som på frivillig basis begyndte restaureringen. Møllehatten, vingerne og krøjeværket blev skiftet helt ud. Desuden blev de skæmmende blikplader, som dækkede møllen, fjernet og erstattet med træspåner.

Inde i møllen står kværne, gangtøj og sigte nøjagtig som da møllen var i brug.

Nu er møllen ikke bare et flot var-tegn for byen, men rammen om at samle befolkningen til en alternativ form for gudstjeneste.

Kilde: Vesthimmerlands Folkeblad den 15. sept. 2010

Dybbøl Mølle mangler penge til vedligeholdelse

Dybbøl Mølle har netop gennemgået en løbende renovering, men søger nu Folketinget om et fast årligt tilskud på 350.000 kroner til den løbende vedligeholdelse af den historiske mølle.

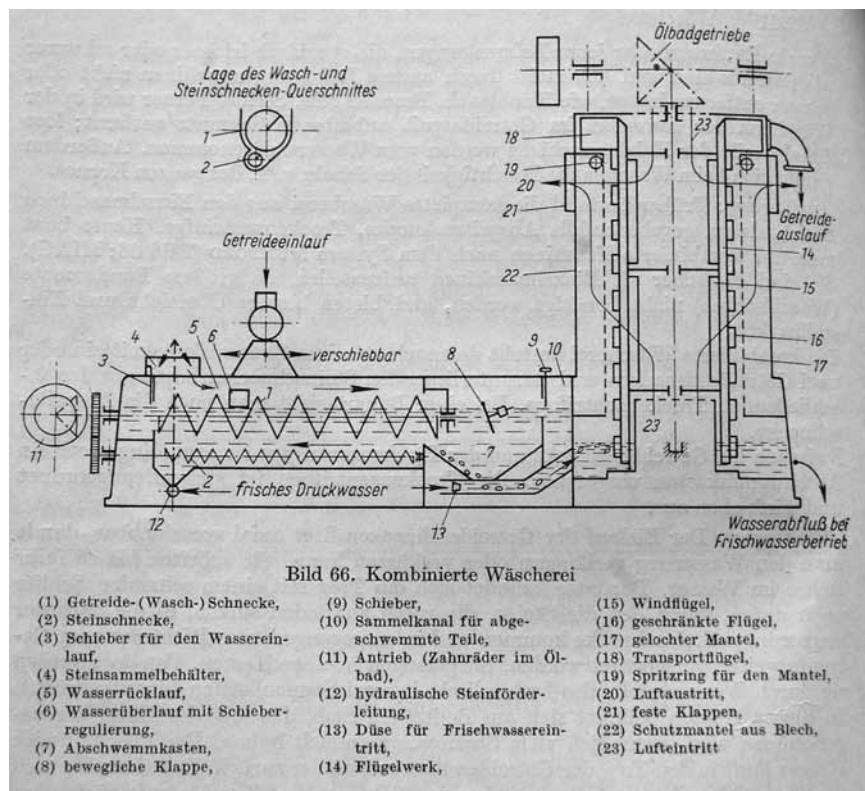

Bild 66. Kombinierte Wäscherei

(1) Getreide- (Wasch-) Schnecke,	(9) Schieber,	(15) Windflügel,
(2) Steinschnecke,	(10) Sammelkanal für abgeschwemmte Teile,	(16) geschränkte Flügel,
(3) Schieber für den Wassereinflauf,	(11) Antrieb (Zahnräder im Ölbad),	(17) gelochter Mantel,
(4) Steinsammelbehälter,	(12) hydraulische Steinförderleitung,	(18) Transportflügel,
(5) Wasserrücklauf,	(13) Düse für Frischwassereintritt,	(19) Spritzring für den Mantel,
(6) Wasserüberlauf mit Schieberregulierung,	(14) Flügelwerk,	(20) Luftaustritt,
(7) Abschwemmkasten,		(21) feste Klappen,
(8) bewegliche Klappe,		(22) Schutzmantel aus Blech,
		(23) Lufteintritt

Vaskemaskinen

Socialdemokraterne vil i sit forslag til næste års finanslov anbefale, at ansøgningen imødekommes.

Partiets kulturordfører, Mogens Jensen, venter bred politisk støtte.

”Det er første gang, at institutionen søger om et sådant tilskud. Hvis forslaget går igennem, vil Dybbøl Mølle fremover undgå at havne i en situation, hvor de hvert syvende eller ottende år skal finde millionbeløb til renoveringer,” siger ordføreren.

I foråret 2009 indledtes en restaurering af den historiske mølle, der kunne afsluttes nogle måneder senere. Bestyrelsen for Dybbøl Mølle skriver i sin ansøgning til Folketingets Kulturudvalg, at restaureringen ”med succes afsluttede flere års forfald”.

A.P. Møllers fond gav 5,5 millioner kroner til restaureringen, og også lokale fonde ydede tilskud. Alligevel måtte Dybbøl Mølle pådrage sig en gæld på godt 570.000 kroner. Møllens kassekredit og et midlertidigt lån fra Museum Sønderjylland har lige nu lukket dette hul, og møllens ledelse forventer, at gælden vil være afdraget om 10 år.

Kilde: Kristeligt Dagblad den 24. sept. 2010

Godsejer savner ikke jordvold - tværtimod

En jordvold er fjernet ved Nørholm Vandmølle til stor fortrydelse for Skov- og Naturstyrelsen, men til stor glæde for godsejer Karl Nielsen, Nørholm.

Han kender ikke noget til, hvordan jordvolden er fjernet, men han græder tørre tårer over det. Den manglende jordvold kan nemlig være med til at sikre de gamle bygninger.

- Nørholm er bygget på en ø, og hovedbygningen er funderet på pæle, som er meget følsomme for skiftende vandstand. Derfor er det vigtigt med en passage for store afstrømninger. Det får vi, når vi i nødstilfælde kan åbne for stemmeværket ved møllen og lede vandet gennem voldgraven. Det kan kun lade sig gøre, hvis jordvolden er væk, siger

Karl Nielsen. Den manglende jordvold åbner for, at fisk blandt andet snæblen kan svømme op i kanalen, og derfor frygter Skov- og Naturstyrelsen, at det kan gå ud over EU-støtten til projektet.

- Hvis støtten er i fare, skyldes det så ikke snarere, at EU ikke er ordentligt orienteret om, hvordan projektet er tilpasset vort kulturmiljø, spørger godsejeren.

Kilde: Jyske Vestkysten den 21. sept. 2010

Nørholm Mølle er færdigrestaureret og køreklar, men flere instanser prøver ihærdigt at spænde ben for den gamle mølle. Foto: Per Gliese

Minister beder kommunen tage affære på Nørholm Gods

Miljøminister Karen Ellemann forventer, at Varde Kommune agerer, så formålet med snæbelprojektet kan opnås fuldt ud.

Dermed spiller ministeren bolden over til Varde Kommune i sagen om den forsvundne jordvold ved Nørholm Vandmølle og om lovliggørelse af stemmeværket ved vandmøllen.

Stemmeværket ved den renoverede vandmølle er ikke godkendt og udgør efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse en alvorlig trussel mod fiskebestandene i Varde Å og en trussel mod finansieringen af hele snæbelprojektet til 120 mil-

lioner kroner, hvoraf halvdelen er brugt på Varde Å-delen.

Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg har på opfordring fra Socialdemokraternes Miljø- og Klimaordfører, Mette Gjerskov, spurgt ministeren, hvordan hun vil sikre beskyttelsen af den truede snæbel i projektet.

Karen Ellemann lod spørgsmålet gå videre til Skov- og Naturstyrelsen, som oplyste, at stemmeværket er en trussel mod fiskebestandene, og at man som en afværgeforanstaltning i februar i år etablerede en midlertidig jordvold i indløbskanalen til vandmøllen. – Den 26. august konstaterede vi, at jordvolden var væk. Der er derfor risiko for, at snæbler og andre vandrende fisk går tabt ved vandmøllen, skriver Skov- og Naturstyrelsen til ministeren.

Karen Ellemann konstaterer, at Varde Kommune inden længe træffer en afgørelse i sagen om at lovliggøre stemmeværket.

Kilde: Jyske Vestkysten den 17. okt. 2010

140 besøgte Havnø Mølle, hvor der var høstfest og drageflyvning

Vestevinden hjalp godt til med at sætte skub i både møllevinger og dragevinger, da Havnø Møllens Venner og Hadsund Egns Museum søndag den 19. september indbød til kombineret høstfest og dragebygningssdag - krydret med sang og musik.

Ikke færre end omkring 140 havde taget imod tilbuddet om at deltage i høstfesten på Havnø Mølle.

Lise Andersen, der er museumsinspektør på Hadsund Egns Museum, glæder sig over, at mange børnefamilier havde fundet frem til arrangementet.

- Det er jo også en måde at få vist ungerne, hvordan mel blev lavet i gamle dage, lød det fra Lise Andersen kort før høstfesten var ved at være slut, og de frivillige i venneforeningen og på museet kunne lægge an til tage sejlene af den gamle mølle.

Den gamle mølle, som om to år

fylder 170 år, har fået doneret store mængder korn, som er blevet malet i møllen og sendt videre til bagermester Sten Kærgaard Pedersen fra Als Bageri, der har bagt brød - kvit og frit. Og brødet er efterfølgende blevet solgt i møllen - med god fortjeneste, der er røget lige i møllens kasse.

- Det er en rigtig god støtte til møllen, ordningen giver gode penge i den pengekasse, som der virkelig også er god brug for, når man skal holde en så gammel mølle kørende. Møllen har malet korn en gang om ugen hele sommeren, så derfor skal der et stort vedligeholdelsesarbejde til, siger Lise Andersen.

Kilde: Nordjyske den 20. sept. 2010

Knagemøllen kan nu erhverves for 2,8 millioner kroner.

Foto: Per Gliese

Stråtækt idyl tæt ved Kongeåen er sat til salg

Den godt 230 år gamle bindingsværksejendom Knagemøllen syd for Vejen er sat til salg. Bygningen er fredet af Kulturarvsstyrelsen på grund af den gamle vandmølle i den ene gavlede ned til Kongeåen. Det lille hvidmalede, stråtækte og hyggelige hus bliver ofte beundret af de forbipasserende. Bygningen blev i 1966 renoveret udendørs – blandt andet med en fornyelse af

bindingsværket, som står flot med sin bordeauxrøde farve.

De originale trædøre vækker opsigt, og det samme gør de karakteristiske bondegårdsvinduer.

Inde i huset er førstesalen moderniseret, og boligarealet tæller 105 kvadratmeter. Selve grundarealet er 65 kvadratmeter, mens der er 40 kvadratmeter på førstesalen.

Til Knagemøllen – Æ Knagemøll, som stedet kaldes på sønderjysk – hører der ikke færre end 18 hektar jord til. Dertil kommer en åstrækning på omkring halvanden kilometer, hvor der er rigtig gode fiskemuligheder. Det er specielt ørreder, som lystfiskerne kan lande i området.

I den nordlige gavlede er den gamle vandmølle placeret. Vandhjulet er fire en halv meter i diameter og kan udvikle 15 hestekræfter. Møllehjulene drives af det opstemmede vand fra åen og ledes under vejen i en gravrende.

Prisen for ejendommen og de 18 hektar jord er sat til 2,8 millioner kroner.

Ejendommen er til salg hos agri-team.dk i Brørup.

Kilde: Jydske Vestkysten den 4. okt. 2010

Lidt møllenoter fra nabolande

Skivarps Mölla i Skåne fotograferet i september 2010.

Foto: Per Gliese

Skivarps Mölla i Sydsåne er brændt

Natten til den 27. oktober, nedbrændte Skivarps Mölla i det sydøstlige Skåne.

Alarmen til brandvæsenet lød kl. 04.10. Men da brandvæsenet kom til møllen stod den i lys lue, og man måtte koncentrere sig om de nærliggende huse.

Branden menes påsat af en 46 årig pyroman som var undsluppet fra et hospital, hvor han var til behandling.

Møllen var forsikret, om den bliver genopført er nok tvivlsomt.

Kilde: Torbjörn Klittervall

Massiv indsats fra brandvæsen redder den historiske "Grande Mühle"

Samme nat som Skivarps Mölla i Skåne brænder ned til grunden, er Grande Mühle tæt ved Hamburg også udsat for brand. Møllen fungerer i dag delvis som restaurant og branden var opstået i den ende hvor køkkenet til denne restaurant ligger. En massiv indsats fra omkring 100 brandfolk, reddede den del som udgør selve vandmøllen. Skaderne er foreløbig opgjort til ca. 300.000 euro.

Kilde: www.rttvnews.de

Fra Møllelaugene

Fra Herlufille Mølle

12. september 2010 kørte vi både i skoven og i mosen.

For andet år i træk havde vi en særdeles hyggelig eftermiddag. Så måske er vi i gang med at lave en tradition?

Vejret holdt tørt trods dystre spådomme om det modsatte fra vejrfrofeterne.

Inden vi satte os til bords på broloftet, havde vi hentet eksklusive kager fra Rejseladen i Glumsø, hvor to konditor-damer havde tryllet.

Napoleonshatte og fragilitéer gik fint sammen med Esthers herlige brunsviger.

Formand Peter fortalte om arbejdet, både det helt aktuelle og det fremtidige. Om det sidste sagde han, at armene (4 af slagsen!) måske kunne blive færdige inden jul. Det skal så foregå sådan, at formanden og Leif fragter træet til Løve, hvor fremstillingsprocessen kommer til at foregå under overvågning. Meget spændende!

Efter kaffe, kage og foredrag var der tid til at slentre på omgangen, og enkelte vovede at kravle en etage op i møllen.

Efterlysning

Torben Chr. Larsen fra Krogsbølle søger oplysninger om dette møllepostkort som han har funder ved

gennemgang af sin fars efterladte effekter. Billedet har været bragt i Fyens Stiftstidende i oktober 2010 og det blev her klarlagt at møllen med rimelig sikkerhed er Vissenbjerg Mølle. Men hvem er de 3 personer som står oppe på omgan-

Leveringsdygtige i træ af høj kvalitet til blandt andet byggeri, møller, skibs- og bådbygning, og havnebyggeri. Opskæring af stammer i ønskede kvalitet og dimensioner, i længder op til 25,5 meter.

Vores speciale er træ og tømmer hvor der stilles specifikke krav til trækvalitet og besavning, f.eks. svært tømmer i specielle dimensioner.

Savværket har mere en 75 års erfaring og vi kan også tilbyde os som sparringspartner til såvel rådgivere, projekterende og udførende og er til rådighed med tekniske informationer og vejledning.

Foto: Baunehøj Mølle i Grenaa.

Følgende til møllen er leveret af Hans Larsens Savværk & Trælast: Egetræs tagspån, møllevinger i lærk samt lærkestolper til rundgang og de bærende konstruktioner.

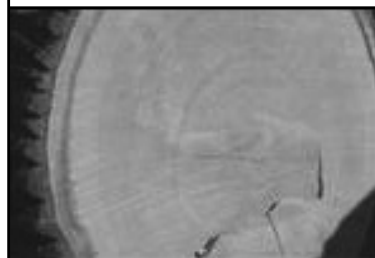

Hans Larsens Savværk & Trælast A/S Grundlagt 1931

Lillevang 3, 3650 Ølstykke

Tlf. 47 17 83 03 • Fax 47 17 64 24

E-mail: post@savvaerket.dk • www.savvaerket.dk

gen? – og er det muligt at tidsfæste billedet?

Hvis der er nogen blandt Møllens læsere, der kan have oplysninger om billedet vil de være velkomne hos redaktionen eller direkte til Torben Chr. Larsen, Krogsbøllegaard, Bygaden 43, Krogsbølle, 5450 Otterup, Tlf. 64871685, Mail. krogsboellegaard@dbmail.dk

Købes

Efterlysning

Hollandsk kornvægt fra F.A. Thiele købes eventuelt uden lodder. Men gerne komplet i æske med ligearmet balancevægt, strygepinde og 10 lodder med vægtangivelserne: ½, 1, 2, 3., 4, 5, 10, 20, 40 og 60, samt en introduktion til forbrugeren. Henvendelse til Otto Rasmussen, Eranthisvej 20, 5000 Odense C, tlf: 66 12 30 67.

Årets Julegaveideer

Køb Dansk Møllerforenings Jubilæumsbog og brug den som julegave.

Bogen koster 250,- kr. inklusiv porto og forsendelse. Bogen kan købes ved henvendelse til "Møllens" redaktion eller ved foreningens kasserer:

Kirsten Jervelund

Tlf: 62 61 91 08 eller mail:

grubbemoelle@gmail.com

Eller hos

Sekretær: Per Gliese tlf: 57 61 87 22

eller mail: gliese@.dk

Dansk Møllerforenings kalender 2011

Vi gentager succesen med møllekalenderen igen i 2011

Kalenderen indeholder bl.a.

billeder af: Egeby Mølle,

Bagenbjerg Mølle, Oxholm

Mølle, Brobyværk Mølle,

Løve Mølle og Nørholm

Mølle m. fl. Kalenderen

er i foldet A3 format i farver samt omslag.

Prisen er kr. 100 inklusiv porto og forsendelse.

Bestilles hos Per Gliese

Kalenderen er klar til levering omkring

1. december 2010.

Bundsbæk Mølle

Skjern Vindmølle

På Bundsbæk Mølle kan du nyde hjemmebagt kringle i de hyggelige møllestuer, hilse på møllelauget, se udstillinger og husflidsdemonstrationer. Mange aktiviteter for store og små året rundt. Både Bundsbæk Mølle og Skjern Vindmølle er åbne på Dansk Mølledag. Læs mere, se åbningstider og download møllehistorie som mp3 fil på: www.levendehistorie.dk

RINGKØBING-SKJERN
MUSEUM
levendehistorie.dk

Dødsfald

Mindeord for forhenværende formand for Løve Møllelaug Niels Gerner Beck Nielsen

Med forhenværende købmand Niels Gerner Beck Nielsens død har Løve Mølle og landsbyen Løve mistet en fortaler for landsbyliv i ordets bedste betydning. Fra sin købmandsbutik har Niels Gerner præget landsbyens udvikling. Ved at deltage i

debatten har han været med til at stoppe afviklingen af landsbyens liv. Gennem debatten prægede han beslutningerne, der havde betydning for landsbyen. Jeg tænker især på, da der var optræk til at Løve skole skulle nedlægges.

I sit virke som købmand havde han kontakt med mange forskellige mennesker. Han opfordrede dem til at deltage i Løve Møllens liv og vedligeholdelse. Således fik han kontakt med Henning Hansen, som var udlært møllersvend i 1939. Den viden, som Henning Hansen havde lært om drift og vedligeholdelse af en vindmølle var Niels Gerner på denne måde med til at tilføre Løve Mølle.

Løve Mølle har meget at takke Niels Gerner for som mangeårigt medlem af møllelauget, heraf 12 år som formand. Det var hans fortjeneste, at møllen kom i drift som arbejdende museum. Her dækker ordene benyttelse giver beskyttelse, ved at møllen kan fungere.

Niels Gerner og hustruen Åse har

skaffet mange turister og gæster til møllen ved et aktivt PR. arbejde. Niels Gerner har på den måde været med til at udbrede viden om Løve Mølle og dens virke.

Familien har mistet et aktivt familiemedlem og vi i møllelauget tænker meget på Åse og børnene.

Vi vil alle savne Niels Gerners gode humør og hans utrættelige omsorg for Løve Møllens fremtid.

Løve Møllelaug

Ved Formand

Ole Hedelund Andersen

Borbjerg Mølle Kro - mellem Hjerl Hede og Holstebro

- ★ Restaurant - Bar - Gårdhave
- ★ Selskabslokaler op til 200 personer
- ★ Konferencerum/mødelokaler (AV-udstyr)
- ★ Egen 9-hullers golfbane - Petanque
- ★ Have med udendørs servering
- ★ 23 dobbeltværelser - Gæstehus
- ★ Sauna - Billard - Bordtennis - Dart
- ★ Robåde - Kanoer - Vandcykler
- ★ Mulighed for fiskeri - Legeplads
- ★ **Mølle museum**
- ★ BOMA (afrikansk pælehus)
- ★ Vandrestier
- ★ Dyrefold med lamaer, heste, geder, æsler og gæs

Borbjerg Møllevej 3 · Borbjerg · 7500 Holstebro
Tlf. 9746 1010 · Fax 9746 1646
Internet: www.borbjergmill.dk · info@borbjergmill.dk

– også det rigtige sted til familie- og firmafester, kurser, møder og weekend-ophold.

Fa. Karl D Petersen
håndværk gennem 180 år

**Restaurering af Dybbøl Mølle
2009 - ved Karl D Petersen**

Familie virksomhed gennem 180 år - vi hjælper med din restaurering

Fa. Karl D. Petersen Aps er en familievirksomhed som har eksisteret i mere end 180 år. Firmaet spænder over 6 generationer.

Fa Karl D. Petersen har i alle årene udført restaurering-sopgaver på bevaringsværdige bygninger og møller for private, amt, kommune og stat.

Referencer inden for de sidste 3 år: Dybbøl mølle i Sønderborg, restaurering af svikstilling, møllehat og vinger. Nybøl mølle, vinger og ny svikstilling. Slotsmøllen i Sønderborg, ny svikstilling og tandkrans. KDP forestår også den løbende vedligeholdelse af møllen. KDP har udviklet

et centralsmørrings system samt en beredskabsplan i forbindelse med brand.

Vi hjælper gerne med at udarbejde materiale til ansøgning af midler til en eventuel restaurering af din mølle.

Desuden vil vi gerne uforpligtende fremvise nogle udvalgte projekter hvor vi har udført noget af det håndværk som er vigtigt når der udføres restaureringsarbejde på gamle møller. Kontakt os og aftal et tidspunkt for en fremvisning.

Dansk Møllerforening
Kirsten Jervelund
Grubbemøllegymden 2
5600 Faaborg

Returneres ved varig adresseændring

